

[Maisted]

benytte andre SFere i det administrative apparat til at stille uopfyldelige krav og derved smadre danske virksomheder. Det er direkte landsskadelig virksomhed. Jeg er godt klar over, at de har en stor dækning i befolkningen, fordi de kalder sig for grønne partier i denne sammenhæng, men de misbruger befolkningens goodwill over for, at man skal bekæmpe forureningen i det her samfund, til at slå politisk plat på en vigtig sag.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Hr. Lohmann spørger, om miljøministeren her og nu vil love at fremsætte forslag med væsentlige dele af de elementer, der ligger i beslutningsforslaget. Nu er det jo ikke min stil lige her og nu at afgive løfter om noget sådant. Det ville også være lidt ejendommeligt, efter at vi har afvist forslaget fra regeringens side. Må jeg sige det på den måde, at så skulle man da først have pillet alle de ting ud, der er lovgivet om allerede nu. Tilbage står der et par detaljer, herunder bl.a. skiltningen på offentlige pladser, som jeg har sagt vi er parat til at diskutere i udvalget.

Under den debat, vi nu har haft, har der været nævnt DDT. Det er i dag kun tilladt til dypning af unge nåletræer. Det foregår indendørs, og for øvrigt bliver det helt forbudt at anvende det efter den 1. oktober 1984.

Jeg kan samtidig oplyse, at dinoseb ikke må anvendes efter 1. september 1984.

Tommy Dinesen (SF):

Jeg opfatter hr. Maisted sådan, at hver gang han er på talerstolen, skal han tale om socialister, og det er da også udmærket. Jeg opfatter det således, at hr. Poulsgaard er lidt misundelig, fordi det går meget godt for SF for øjeblikket. Der er jo andre, der har det modsat, må jeg nok sige. Men ellers var det ikke så meget sagen, det drejede sig om for de to herrer.

Der ligger nogle problemer, som ikke blev taget op af hr. Mogens Blach og heller ikke af miljøministeren. Som bl.a. gartnerne gør opmærksom på, er der en masse dyr, der er ved at uddø i dette land, hvis vi ikke passer mere på. Jeg har nævnt gråspurve og agerhøns og sådan noget, og der er måske flere, der er truede. Det er altså en forholdsvis alvorlig sag, men vi kan vende tilbage til den og se, hvor stort flertal der er i udvalget for

at arbejde videre med den. Vi vil i hvert fald godt være med til at give den en seriøs behandling – naturligvis, når vi selv har fremsat forslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

16) Forhandling om redegørelse nr. R 14:

Undervisningsministerens forskningspolitiske redegørelse 1984 af 10. maj 1984.

(Redegørelsen anmeldt 10/5 84. Redegørelsen givet 10/5 84. Meddelelse om forhandling 10/5 84).

Forhandling

Jytte Hilden (S):

Jeg skal starte med at sige tak til ministeren for hans redegørelse. Der er mange gode tanker, og der er mange smukke ord. F.eks. står der et sted, at forskning skal vurderes efter kvalitet, men jeg kunne spørge: hvem måler denne kvalitet? Hvordan kommer kritisk alternativ forskning ind i det billede? Hvem sørger for, at vi får kvindeforskning, fredsforskning? Hvem tænker på folkeforskning?

Det, vi mangler lidt af i denne redegørelse, er måske også en konkretisering med hensyn til at skaffe penge til de forskellige ting. Ministeren taler om omprioriteringer på det offentlige budget, men hvor forestiller regeringen sig at disse penge skal komme fra?

Jeg kan nævne et enkelt eksempel, som også er fra redegørelsen, nemlig et ønske om at opprioritere noget erhvervsforskning. Det er vi da meget glade ved, al den stund social-

[Jytte Hilden]

demokratiet har stillet forslag om dette, men for os at se kom der faktisk først gang i dette, da Otto Mønstedts Fond gav 3 mill. kr. Er det den måde, vi skal skaffe penge til forskningen på: først smækker private penge på bordet, så bliver det placeret et sted, hvor det passer, og så kan vi komme i gang med erhvervsforskningen. Ikke at vi principielt er imod, at private bidrager til forskning.

Ministeren siger i sin redegørelse, at han i høj grad ønsker at styrke grundforskningen. Det er et synspunkt, som vi i høj grad også deler i socialdemokratiet og glæder os over. Men er det nu det, ministeren gør med sit program? For mig at se taler ministeren om, at der skal afsættes 500 mill. kr. til grundforskningen. Af disse skal de 300 mill. kr. vist gå til decideret støtte til teknologistyrelsens teknologiske udviklingsprogram. Det er vi da også glade ved, det er godt nok også grundforskning, men alligevel. Den måde, dette er stillet op på, fremmer efter vores opfattelse den traditionelle opfattelse af forskning som alene et spørgsmål om mikroskoper og bip-bip-maskiner, hvor forskning for os at se i langt højere grad også er humaniora, også er samfundsvidenskaberne. De sidste er, så vidt jeg kan se, overhovedet ikke nævnt i ministerens redegørelse. Humaniora får en lille knaphulsblomst; der skal nedsættes et udvalg, og det kan vi da glæde os til.

Ministeren taler med hensyn til den anden del af forskningen, nemlig sektorforskningen, om nogle fælles styrelsesregler for sektorforskningsinstitutter og administration af disse. Vi er i høj grad i socialdemokratiet tilhængere af, at vi får et bedre overblik over hele det offentlige forskningsbudget og dermed også over alle de forskellige steder, der foregår forskning. Men helt fælles regler for rekruttering og fælles regler for bestyrelser vil nok for os at se være vanskeligt at have med at gøre. Det er næppe gennemførligt, og det er næppe heller særlig fornuftigt. Der er ganske store forskelle på f.eks. statens byggeforskningsinstitut, socialforskningsinstituttet, center for udviklingsforskning og fiskeri- og havundersøgelser, for slet ikke at tale om forsvarrets forskningstjeneste – for nu at vælge et par stykker i flæng. De kan næppe komme ind under den samme hat. Fælles normer lyder som en forjættelse, men sektorforskningsinstitutionernes styrke er jo netop,

at de kan reagere prompte og hurtigt og ikke for tungt på de udfordringer, der er.

For os at se vil der også være en anden vej at gå, nemlig at kigge lidt på de bedømmelsesudvalg, som man har i forbindelse med de traditionelle universiteter og læreanstalter. Disse er i meget høj grad rekrutteret med forskere fra de traditionelle universiteter og læreanstalter. Måske burde vi sørge for, at andre også fik mulighed for at sidde i disse bedømmelsesudvalg, sådan at vi fik nogle bredere kriterier for bedømmelserne til stillinger i universitetsverdenen. Det kunne være godt med personer udefra.

Jeg vil godt sige et par ord mere om det teknologiske program. Det er jo sådan, at teknologistyrelsen har lagt et program til 1,5 mia kr. frem, og det glæder vi os meget over at regeringen støtter, for det falder godt i tråd med det forslag, som socialdemokratiet havde allerede i foråret 1983 i vores investeringsprogram. Vi mener, at vi bør styrke den teknologiske udvikling herhjemme.

Planlægningsrådet for forskningen har da også lagt et program for anvendelsen af de 300 mill. kr. over 5 år for at styrke grundforskningen inden for det teknologiske område. Men det er, ligesom man er faldet i den grøft, at man alene kigger på den tekniske side, alene kigger på de naturvidenskabelige discipliner. Det, der mangler, er f.eks. uddannelsesforskning, arbejdslivsforskning, teknologivurdering. Der er i programmet et enkelt punkt, der drejer sig om dette, men så vidt jeg kan læse, er der kun 13 mill. kr. af de 300 mill. kr. afsat til hele dette store, væsentlige område: hvordan påvirkes vort samfund, vort demokrati i forbindelse med indførelse af ny teknologi? Det kunne godt kalde på bevillinger af samme størrelsesorden som bevillingerne til den rent tekniske del af grundforskningen. Det vil vi derfor arbejde for og anbefale at vi i udvalget her i folketinget ser lidt nærmere på hvordan vi kan få afsat penge til.

En anden ting, som er slående i denne sammenhæng, er, at vi har her i folketinget diskuteret teknologinævn, teknologiakademier, teknologidebatter, specielt på informations- og bioområdet, men alle disse tanker er tilsyneladende gået hen over hovedet på ministeren. De er i hvert fald ikke at læse i denne redegørelse. De burde vel også have

[Jytte Hilden]

fået et ord med på vejen i sådan en sammenhæng.

Jeg vil derefter godt sige et par ord om, hvad vi i socialdemokratiet tror er et af de største problemer inden for forskerverdenen. Det er dels den meget skæve alders- og kønsfordeling blandt forskere, dels den utroligt manglende rotation med hensyn til de mennesker, der beskæftiger sig med forskning. Man er ligesom låst fast inden for de forskellige områder, enten de offentlige universiteter og læreanstalter og dertil knyttede institutter eller i arbejdslivet. Der sidder også mennesker, der arbejder med forskningsproblemer i centraladministrationen og i kommunale administrationer. Det kunne være godt, hvis de vandtætte skodder, der er mellem disse områder, blev lukket lidt op. Det kræver nok, at man har nogle ekstra penge, så man kan gøre nogle forsøg på dette område.

Dér synes vi netop at disse 300 mill. kr. til den teknologiske forskning kunne bruges. De kunne være banebrydere for at tænke nye tanker. Man kunne forestille sig, at man lod virksomheder, private såvel som offentlige, ansætte forskere mod et løntillæg, således at den enkelte forsker havde mulighed for at komme tilbage og bevare sin pensions- og lønningsanciennitet. Det, som virksomheden skulle betale, var løntillægget, hvorimod lønnen til forskeren blev betalt over det teknologiske program. På den måde kunne man få lidt luft i systemet, få nogle flere nye forskere, unge forskere, ind på universiteterne, og på den måde kunne man også skabe noget kontakt mellem de forskellige sektorer.

En anden model, som vi kunne tænke os, var, at f.eks. planlægningsrådet for forskningen kunne frikøbe forskere fra deres undervisningsforpligtelse, således at vi fik en række forskere, der i kortere eller længere tid havde mulighed for at forske på fuld tid. Det ville også give nogle huller i systemet til, at nye forskere kunne komme ind og starte med undervisning og tage noget af den anden forskning, der er tale om, således at man altså hurtigere kunne blive færdig med den forskning, som det drejer sig om.

Det sidste aspekt, jeg i denne runde vil komme ind på, er spørgsmålet om formidlingen af disse ting. Jeg talte om, at vi skulle have nedbrudt de vandtætte skodder. Hvis vi skal det, er det fantastisk vigtigt, at vi ved,

hvad hinanden laver, at vi rent faktisk afsætter penge til formidling i forbindelse med forskningsprojekter og afsætter disse penge, samtidig med at der bevilges penge til forskning, således at denne formidling foregår løbende fra et projekts start og til et projekts slutning, så det ikke blot drejer sig om at skrive traditionelle artikler på traditionel vis, efter at et projekt rent faktisk er afsluttet. På den måde kunne nye brugergrupper også komme ind i billedet.

Til slut vil jeg godt stille nogle konkrete spørgsmål til ministeren. Ministeren taler om, at vi skal øge konkurrencen, at vi skal have en friere konkurrence i forskningsverdenen. Vil det sige, at vi nu skal have Hjallerup marked, hvor det i endnu højere grad er alles kamp mod alle?

Ministeren taler også i redegørelsen om programbevillinger, men hvad menes der med disse programbevillinger? Er det gammel vin på nye flasker, eller hvad betyder dette?

Endelig står brugergrupper omtalt. For mig at se står de omtalt på en sådan måde, at »brugergrupper« alene kan læses som det private erhvervsliv, der kan bruge den forskning, det offentlige bygger op. Men brugergrupper er jo meget andet, det er fagbevægelsen, det er græsrodder, det er en lang række andre mennesker. Det kan være beboergrupper, som kunne have glæde af at være brugere og inspiratorer inden for forskningsverdenen.

Det, der er pointen i det, jeg her siger, er, at vi ønsker en højere grad af demokratisering af hele forskningen fra start, hvor spørgsmålene stilles, til slut, hvor resultaterne kommer ud og kan bruges.

Eva Møller (KF):

Indledningsvis vil jeg på det konservative folkepartis vegne takke undervisningsministeren for en god og fyldig redegørelse, en redegørelse holdt i en tone, der åbner nye muligheder for forskningen, herunder for en styrkelse af grundforskningen, en redegørelse, der bekræfter samarbejdet med erhvervslivet og understreger betydningen af, at der gives folketingsretlige muligheder for at udstikke retningslinjer for forskningen. Denne redegørelse bekræfter også, at den linje om styrkelse af forskningen, som statsministeren i sin

[Eva Møller]

første åbningstale i 1982 lagde op til, nu er godt på vej til at blive iklædt kød og blod.

I den konservative folketingsgruppe finder vi det umådelig vigtigt, at folketinget – specielt i tider, hvor de økonomiske ressourcer er begrænsede – får lejlighed til at ytre sig om, hvordan man ønsker forskningen styret, hvilke områder der i særlig grad skal styrkes, og hvilke der skal drosles lidt ned.

Det skal naturligvis fortsat primært være således, at de enkelte universiteter og højere læreanstalter inden for deres budgetter selv prioriterer og styrer anvendelsen af midlerne både til undervisning og forskning og til de forskellige forskningsområder; men det er, ved vi, en vanskelig sag, til tider måske endda uløselig. Derfor er det vor forpligtelse som politikere at give nogle signaler, der kan styres efter.

En del af de vanskeligheder, universiteterne og de højere læreanstalter har med at foretage besparelser, hvad enten disse er generelle eller specifikke, bl.a. for at give plads til nye forsknings- og undervisningsområder, skyldes efter min opfattelse dels styrelsesloven med dens tunge administration, dels de meget faste budgetrammer baseret på SL-ratio. Jeg er derfor glad for, at ministeren har nedsat et udvalg, der skal komme med et oplæg til en ændret styrelseslov, ligesom jeg finder det væsentligt, at man gennem særlige bevillinger giver mulighed for at styrke eller opbygge enkelte forskningsområder.

Jeg er vidende om, at det kan være svært at foretage sammenligninger i budgetter og udgifter lande imellem på grund af forskellig administration og lovgivning, men alligevel er det rimeligt at påpege, at Danmark i mange år har anvendt en mindre del af bruttonationalproduktet på forsknings- og udviklingsarbejde end de lande, vi med rimelighed kan sammenligne os med. Jeg er glad for, at regeringen nu er ved at rette op på denne skævhed gennem øgede bevillinger til forskningen.

Den positive holdning over for forskningen, den herved i besparelestider tilkendegiver, skal regeringen ikke have utak for. Den er nødvendig under hensyn til Danmarks stade og omdømme som kulturnation og for at udnytte vor i sammenligning med andre lande veluddannede arbejdskraft og vores specielle virksomhedsstruktur til hurtige om-

stillinger og til nicheproduktion inden for erhvervslivet.

Det konservative folkeparti kan helt tilslutte sig den foreslåede fordeling af de øgede ressourcer, af hvilke der specielt er øgede bevillinger til apparaturfornyelse – en fornyelse, vi nødvendigvis må fortsætte i de kommende år – til nye forskerstillinger og til særlige områder. Også her hilser vi med tilfredshed, at folketinget nu politisk spiller ud med retningslinjer for forskningens udvikling.

En udbygning og styrkelse af grundforskningen er væsentlig og nødvendig for ikke at bremse op for nye ideer og områder og for ikke at sætte grænser for udviklingen af ny viden. Jeg finder det her væsentligt at gøre opmærksom på, at det er endog meget vanskeligt at udtale sig om nødvendigheden eller nytten af ny forskning. Således udtalte H. C. Ørsted i sin tid om sin opdagelse af elektromagnetismen, at han såmænd ikke troede, den nogen sinde kunne få praktisk anvendelse. Noget tilsvarende har været karakteristisk for en stor del af den forskning, Niels Bohr og hans efterfølgere har udført inden for den moderne kernefysik. Derfor skal der fortsat ydes grundforskningen gode vilkår, hvis vi vil bevare vor traditionelle fremtrædende plads på en række forskningsområder.

I den forbindelse vil jeg også understrege vigtigheden af dansk deltagelse i en række internationale forskningsprojekter. Forskningsudvalget besøgte under sit studiebesøg i England JET-projektet og fik her indsigt i den betydning, det har, dels generelt, dels specielt for den engelske forskning, og det underbyggede mit ønske om, at Danmark fortsat skal arbejde for at få det fælles europæiske synkrotronstrålingscenter placeret i Danmark.

Det konservative folkeparti er taknemmelig for den fremtrædende plads i ministerens redegørelse, humaniora har fået, og vi vil endog meget gerne medvirke til gennemførelse af et kommende humanistisk forskningsprogram. Vi finder det væsentligt for ethvert folk, at det kender sin kulturelle baggrund. Kun derved bliver man ikke et lét bytte for udefra kommende strømninger, og kun derved bliver man en værdifuld partner i samarbejdet med andre nationer. Vi vil derfor gerne fremme enhver forskning i dansk sprog, kultur, livsholdning og traditioner, også for

[Eva Møller]

at få disse områder belyst i relation til de tilsvarende udenlandske.

Vi ser også gerne en øget styrkelse af de humanistiske områder, der gennem studier i kultur og sprog kan være med til at øge dansk eksport til og samhandel med nye og urtraditionelle markeder.

At der ifølge redegørelsen vil blive lagt særlig vægt på en række områder, nemlig bl.a. grundlæggende forskning til støtte for den teknologiske udvikling, informatik, biomolekylær teknik og jordbrugsforskning, finder vi særdeles udmærket, fordi vi på disse områder har gode forudsætninger for at gøre os gældende også på internationalt plan, og fordi vi ved forskning på disse felter har fremragende muligheder for at styrke samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv – et samarbejde, der også er nyttigt for den generelle opbakning bag det at yde øgede bevilgninger til forskningen.

Der er gennem den ansættelsespolitik, vi har ført i de seneste år, skabt problemer med dels rekrutteringen af nye forskere, dels muligheden for at fastholde de meget højt kvalificerede forskere, vi har i Danmark, også set med udenlandske øjne. Jeg kan derfor give det konservative folkepartis opbakning til bevillingerne dels til forskerrekrutteringsplanen, dels til de såkaldte superprofessorer. Vi tror, at der hermed er givet et væsentligt bidrag til bevarelse af dansk forsknings høje stade, og vi har glædet os over, at disse nye stillinger giver anledning til en meget omfattende vurdering af de pågældendes forskningsmæssige evner og anlæg.

For et lille og råstoffattigt land som vort, der samtidig har begrænsede menneskelige og økonomiske ressourcer, er det bydende nødvendigt, at vi hele tiden ligger på højde med standarden i den verden, der omgiver os, og som vi skal konkurrere med. Derfor må der også stilles krav til kvaliteten, som absolut ikke må svækkes, end ikke i en sparetid. Altså må der satses stærkt på et kvalificeret uddannelsesforløb for både lærere og elever såvel generelt som på nye områder, for tiden f.eks. datalogi, hvor vi hurtigst muligt må være i stand til at sikre, at alle elever kender faget, lærer at betjene en datamaskine og lærer om de muligheder, den giver den enkelte.

Baggrunden for al forskning er en god uddannelse. Det vil sige, at grundlaget for en

dynamisk forskningspolitik skabes allerede i folkeskolen, der skal sikre en god og solid kundskabsmeddelelse og dermed senere være med til at fremme forskningen.

Bjørn Elmquist (V):

Da vi den 2. december 1982 sidst havde forskningsdebat her i folketinget, udtrykte jeg et lønligt håb – ja, lønligt var det vel egentlig ikke, for jeg tillod mig at sige det her fra talerstolen – nemlig det håb, at også denne spare regering kunne finde frem til muligheder for en øget indsats, hvad tilskud og finansiering angår på forskningsområdet. Jeg forstår meget vel, at undervisningsministeren fra talerstolen måtte advare mig mod at have for store forhåbninger i den henseende. Men når vi nu i dag har forskningsdebat igen, 2½ år efter, er jeg alligevel glad for at kunne fastslå, at regeringen har fundet mulighed for at afsætte noget større midler på dette område. Det er ikke det store spring fremad, det kan man ikke påstå – det er der heller ingen der påstår – men alligevel er en nedgangslinje blevet vendt. Vi må huske, når vi ser på de 500 mill. kr., som undervisningsministeren har inden for sit felt, at det alene er inden for dette ene ministerium. Der kommer andre ministerier til, og vi må da også huske, at der er en verden uden for den offentlige sektor, der er en privat sektor. Jeg tror, jeg i dag kan udtrykke håbet om, at vi med dette sætter, jeg vil ikke tale om en lavine, men så dog en lille snebold i gang, som kan få en effekt, kan rulle den rigtige vej; den kan blive større og større, og der vil også fra den private sektor i takt med den stadige forbedring af den danske nationaløkonomi være større muligheder for at afsætte de nødvendige midler på dette område.

Vi må ikke glemme, at vi ved en international sammenligning står meget dårligt rustet. Det gælder, hvis vi sammenligner med vore nærmeste nabolande, hvad de anvender til forskning; så er vi bagud, og foretager vi en sammenligning med lande, der står uden for EF, ikke-europæiske lande som USA og Japan f.eks., er vi endnu længere bagud.

Jeg husker endnu, hvordan professor Woldbye op til vores forrige debat understregede behovet for en øget indsats på området. Det var manende ord: hvis ikke vi forøgede indsatsen, ville vi have svært ved bare at op-

[Bjørn Elmquist]

retholde vores levestandard og vores samfundsstandard herhjemme i Danmark, sammenlignet med andre lande.

Jeg tror, den redegørelse, der her foreligger, er et godt tegn, og jeg håber, at når vi om nogen tid, måske allerede om 1 år igen – det er jo noget af det, som ligger som et af de konkrete forslag fra ministeren – har en fornyet debat om forskningspolitikken, så kan vi til den tid se, at ikke bare de hundreder af millioner, som bliver afsat af undervisningsministeren, har gjort deres gerning, men at der også er øgede bevillinger fra andre kredse i samfundet.

En anden ting, jeg drog frem ved debatten i december 1982, var spørgsmålet om dansk deltagelse i bredere internationalt samarbejde, ikke mindst EF-samarbejde. Jeg er glad for, at ministerens forsikringer dengang om den store interesse, man fra dansk side har for disse ting, nu er blevet bekræftet i konkrete aftaler og planer. Det er dem, der er omtalt i ministerens redegørelse, og jeg skal ikke stå her og opregne dem. Dem har vi jo alle sammen læst om. Ikke mindst det såkaldte ESPRIT-program inden for EF er noget, der i den henseende er meget spændende.

Forskermobilitet og samarbejde mellem den private og den offentlige sektor, udvekslinger af forskere. Om alle disse ting synes jeg også nok man må sige, at på den relativt korte tid, der er gået siden december 1982 – ja, i det hele taget siden regeringens tiltræden i september 1982 – er det noget, der trækker i den rigtige retning.

Jeg må i den sammenhæng sige, at jeg er lidt forundret over fru Jytte Hildens efterlysning. Det er, som om fru Jytte Hilden, socialdemokratiets ordfører, har læst denne redegørelse med meget partipolitiske briller. Det var, som om den med alle midler skulle gøres til en redegørelse, der kun interesserede sig for de tekniske fremskridt og for, hvad man vil inden for den mere forkromede del af forskningen. Der er et afsnit om humaniora, hvor man taler om, at man beder planlægningsrådet og statens humanistiske forskningsråd om at bidrage med ideer til et humanistisk forskningsprogram. Det er vel noget af det, som man har en vis mangel på, kunne man godt sige, konkrete forskningsprogrammer på det humanistiske område. Jeg synes også, at vores debat dengang i de-

cember 1982 bar præg af det. Jeg tror ikke, der var nogen, der fra denne talerstol undlod at udtrykke interesse, også for forskningen på humanioraområdet, og alligevel er det, som om vi tit mangler hel konkret viden om, hvad der er af ideer på området. Det kan godt være, det er mig, der er mangelfuldt orienteret, og at jeg mangler fantasi, det skal jeg da gerne påtage mig et ansvar for, men jeg tror, vi er mange, der så må påtage os det ansvar, og jeg er også bange for, at der i forskningsverdenen er visse svagheder, visse mangler på området, som man måske kan rette op på. Jeg ville være meget glad for, om vi ved den næste debat her i tinget kunne se tilbage på en periode, hvor det blomstrede med forskningsprogrammer og forskningsprojekter på dette felt.

Jeg skal også gøre et par bemærkninger om en anden af fru Jytte Hildens udtalelser her fra talerstolen. Fru Jytte Hilden talte om, at det var, som om der kun var afsat penge til det rent tekniske, hvorimod de bredere undersøgelser og diskussioner, som man bør have på området, ikke var forudset og ikke var tilgodeset i undervisningsministerens redegørelse. Her synes jeg nok, vi skal erindre hinanden om, at der jo for ganske nylig i indenrigsministeriets regie er blevet nedsat et udvalg, der skal forberede eventuel lovgivning med henblik på gensplejsning, ikke mindst på det menneskelige område, og den teknik, der – i øvrigt i bredere sammenhæng, fostervandsundersøgelser, genscanning, og hvad det hedder alt sammen på dette felt – har været med til at præge diskussionen i den seneste tid. Jeg er da sikker på, at i det øjeblik dette udvalg måtte vende tilbage med en betænkning, med en rapport til bl.a. os her i folketinget, vil der være en villighed og en redebønhed i regeringen og også i regeringspartierne til at få sat penge af til det nødvendige fortsatte arbejde på dette område.

Alle disse ting kan jeg samle i en tak til undervisningsministeren. Jeg tror, at han har lagt sig i selen på dette område siden vor debat i 1982.

Andre konkrete resultater, man kan nævne, uden at vi skal tage den debat op lige her, er det, som ministeren er inde på i sin redegørelse under punkt 8, hvor han taler om kvalitet gennem uafhængighed og konkurrence, og hvor han taler om omlægningen, der

[Bjørn Elmquist]

må ske inden for forskellige forskningsinstitutter. Her har vi jo i foråret for ganske få uger siden været i den lykkelige situation, at der samlede sig et flertal om en revision af socialforskningsinstituttets struktur. Jeg er godt klar over, at der er nogle i denne sal, der var meget kede af, at vi fik gennemført det, men jeg så det som et tegn på, at der i folketinget her også er et flertal, der er parat til at bakke disse ting op og give det en konkret udmøntning.

Punkt 10 i undervisningsministerens redegørelse handler om en årlig redegørelse, som ministeren vil påtage sig at forelægge folkettinget. Ministeren vil fremlægge en vurdering af de forskningspolitiske problemer, bl.a. ud fra et forskningsbudget. Jeg vil meget gerne fastholde ministeren på det løfte, og jeg håber, at der undervejs i vor debat i dag vil udmønte sig et klart flertal, der udtrykker interesse for, at ministeren lever op til dette løfte.

Dette med forskningen er meget svært. Vi skal finde en svær balance, idet vi både ønsker en styring – der er nogle, der meget gerne vil have en nøje styring, en kontrol – og samtidig taler om den frie forskning. Det er naturligvis på grundforskningens område, der først og fremmest skal være en fri forskning, men denne balance er svær at finde. Jeg synes også, det er svært at finde en balance mellem dem, der udtrykker frygt for forskning, udtrykker frygt for teknologi og for maskiner, som hellere vil storme maskinerne og have dem sat i stå, og så andre mennesker, som ser denne del af menneskelivet, denne del af samfundet, som det, der skal redde os igennem til en bedre fremtid.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg har en kort bemærkning til hr. Bjørn Elmquist, når han taler om, at humaniora er vægtet meget. Jeg ser det ikke i programmet. Hvis det er, som der står, at der skal gives 500 mill. kr. mere til grundforskning og de 300 mill. kr. går til det teknologiske støtteprogram og 33 mill. kr. til bioområdet, så bliver der ikke meget tilovers til rent faktisk at gøre ekstra godt inden for humaniora. Derfor kaldte jeg det blot en knaphulsblomst, og det vil jeg gerne holde fast ved.

Jeg vil godt sige, at vi selvfølgelig er glade for forskerrekutteringsplanen. Vi er også glade for de 10 superprofessorer, men vi spørger os selv, om der nu kommer 10 nye forskere ind i deres stillinger, for ellers er det jo snyd med disse superprofessorer.

Når hr. Bjørn Elmquist nævner forhandlingerne om socialforskningsinstituttet, vil jeg gerne sige, at det præcis ikke er på den måde, socialdemokratiet ønsker, at fremtidige forhandlinger om status og lignende for sektorforskningsinstitutterne skal foregå. Det kan vi godt gøre bedre.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Så er det ærgerligt, at socialdemokratiet stemte for lovforslaget om socialforskningsinstituttet sammen med socialministeren.

Jeg vil godt sige til hr. Bjørn Elmquist, at jeg er helt enig i, at al den megen snak om humanisme kan vi ikke bruge, vi må gå konkret til værks, vi må komme kød på skeletterne. Vi ved jo, at der ligger et forslag til program for grundlæggende forskning som støtte for teknologisk udvikling – et program, der skal lægge beslag på 300 af de 500 mill. kr., undervisningsministeren nævner. Jeg tror ikke, hr. Bjørn Elmquist kan forestille sig, at vi skal bruge 300 af 500 mill. kr. på dette program om grundlæggende forskning som støtte for teknologisk udvikling, uden at der overhovedet er et humanistisk aspekt i det. Man kan ikke lave grundlæggende forskning som støtte for teknologiudvikling uden at inddrage humanistiske aspekter, det er jo fundamentalt fuldstændig absurd, og man skal være enten undervisningsminister eller noget, der ligner, for at tro det. Derfor mener jeg, at hr. Bjørn Elmquist skulle prøve at fortælle os: vil partiet venstre stemme for denne plan, som kommer op i finansudvalget, 300 mill. kr., hvor der ikke er et gran humaniora? Vil venstre gøre det og så om et år sende hr. Bjørn Elmquist op og fylde os andre med snak om humanioras velsignelser? Eller vil partiet venstre være med på noget konstruktivt, nemlig at sige: humaniora skal styrkes, og det skal være nu, så vi kræver – det ord bruger man sikkert ikke i venstre i regerings-samarbejdet, »vi udtrykker et kraftigt ønske om«, det kan jo være nogenlunde det samme – at der kommer humanistiske elementer ind

[Tinning]

i dette program, før vi stemmer for det. Se, det ville være noget, der kunne følge op på hr. Bjørn Elmquists kønne ord, og jeg synes, vi skulle have et svar, om ikke nødvendigvis nu, så inden debatten slutter. For det, vi ser i redegørelsen, er jo bare, at undervisningsministeren, som ellers kan nedsætte udvalg så hurtigt som næsten ingen andre, nu omsider er kommet i tanker om at bede nogle tænke over det humanistiske område. Det kan man ikke bruge. Vil hr. Bjørn Elmquist være med til at sige nej, indtil vi får humaniora ind i planen?

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil være med til at kræve, at vi får noget kød sat på skelettet, som hr. Tinning så charmerende udtrykte det. Jeg ved ikke, hvad det er for et skelet, men jeg vil være med til at kræve, at vi får nogle konkrete humanistiske forskningsprogrammer stillet op. Der kan man måske bruge de 13 mill. kr. I det øjeblik vi har fået stillet et projekt på benene, et konkret program, er det meget muligt, at det relaterer sig til – hvis vi i denne forskningsdebat skal tillade os at bruge fremmedord for en gangs skyld – at det kan have noget at gøre med det øvrige måske mere teknisk betonedede program. Det er muligt, at man kan få noget humanistisk forskning taget med i den pulje. I det øjeblik vi har nogle konkrete ting at tage stilling til, skal vi i venstre meget gerne deltage i at prøve at søge de bevillinger gennemført.

Jeg vil godt lige komme med en bemærkning om socialforskningsinstituttet. Det overrasker ikke mig, som fru Jytte Hilden sagde, at socialdemokratiet endte med at være imod den ordening, vi vedtog, men det overrasker mig, at hr. Tinning her fra talerstolen mener at vide, at socialdemokraterne støttede revisionen vedrørende socialforskningsinstituttet.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Det, der bringer mig på talerstolen, er faktisk nu sagt af hr. Bjørn Elmquist, idet socialdemokratiet endte med at stemme imod det forslag, der lå. Det gjorde vi bl.a. med den begrundelse, at arbejdsmarkedets parter ikke var sikret en plads i bestyrelsen. Der var en

del debat, det indrømmer jeg hr. Tinning, men alligevel.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg skal undskylde over for fru Jytte Hilden, at jeg med hensyn til SFI huskede forkert; det var helt oplagt min fejl. Jeg er selvfølgelig uenig i, at det grundlæggende skulle være, om man fik anbragt arbejdsmarkedets parter i den bestyrelse eller man ikke gjorde det, men den diskussion skal vi ikke have nu.

Jeg vil sige til hr. Bjørn Elmquist, at det her drejer sig ikke om at få tilvejebragt konkrete programmer, hvor man kan lægge humaniora ind. Vi har de konkrete programmer. Det, det drejer sig om, er at diskutere: vil vi have dem, som de er? Vil vi i dag sige ja til, at vi bruger 300 af 500 mill. kr. på at lave grundlæggende forskning som støtte for teknologisk udvikling uden overhovedet at have et element af humaniora i det?

Jeg må sige til hr. Bjørn Elmquist, at dette program til de 300 mill. kr. er jo delt op i 7 delprogrammer, hvoraf det ene hedder teknologi og samfundsforandring. Det er de betydelige 13 mill. kr. Der er ikke et gran af humaniora i dem heller. Intet er der. Det kan ikke nytte noget, at hr. Bjørn Elmquist siger, at han godt vil være med til at lave humanistisk forskning, når vi får nogle programmer, vi kan kigge på. Det, som sagen drejer sig om, er, at de ligger her. Vi kan tage dem, eller vi kan lade være. Vi vil ikke røre dem med en ildtang. Men det, der er interessant, er, om hr. Bjørn Elmquist både vil påtage sig at hylde humaniora og så spendere 300 af 500 mill. kr. på alt muligt andet.

Alice Faber (SF):

Da jeg har min taletid nu, vil jeg undlade at komme med en kort bemærkning, men jeg vil sige til hr. Bjørn Elmquist, at jeg synes, vi skal bruge det, som ministeren skriver i sin redegørelse, at vi meget snart får rapporterne om humaniora fra besøgsrunderne, og der ligger et hav af forslag til at investere noget mere i humanistisk forskning. Så jeg imødeser, at hr. Bjørn Elmquist kan overtale sin partifælle, ministeren, til, at vi så virkelig kommer i gang med noget forskning på det humanistiske område, når vi får de rapporter frem.

[Alice Faber]

Jeg vil også gerne sige tak til ministeren for redegørelsen. Ministeren har i denne redegørelse fremlagt et 10 punkts program, som skulle vise, at regeringen mener det alvorligt, når den giver udtryk for, at den ønsker at fremme forskningen. Allerede i punkt 1 får man at vide, at midlerne skal skaffes ved omprioritering af de offentlige budgetter, vel at mærke hvis forskningsverdenen selv kan finde ud af, hvem der skal have pengene, på tværs af institutionerne. Hvis der skulle opstå problemer med at finde ud af, hvilken forskning der havde mest brug for pengene, har ministeren ikke lovet noget. Det er blot ét eksempel på linjen i redegørelsen. Midlerne er generelt fremskaffet ved, at ministeren skærer ned med hård hånd, hvorefter nogle af de sparede midler gives tilbage, som om det var en stor gave, og gaverne kan man så slås om indbyrdes, for konkurrence er sundt og fremmer god forskning på et højt niveau.

Ministeren har i løbet af få år fået mange oplæg og redegørelser om forskningens vilkår, lavet af bredt sammensatte grupper med stor indsigt på området, men ministeren har i større udstrækning ønsket at få private firmaer og snævert sammensatte grupper til at vejlede sig i sine planer. Det har ofte efter vores mening givet en skævhed i initiativerne eller i omfordelingen af midlerne. For det er jo det, det drejer sig om.

Ministeren vil styrke grundforskningen og rette op på balancen mellem grundforskningen og anvendt forskning. Det vil vi alle. Problemet for os er, at vi ikke mener, ministerens forslag er tilstrækkelige.

Som politikere her i folketinget har vi meget begrænsede muligheder for at følge forskningsudviklingen. Oversigten bliver uigenkendselig, fordi der er for lidt sammenhæng i budgetterne. Nogle bevillinger er indarbejdede i finansloven, nogle i aktstykker i finansudvalget, og nogle bevillinger gives som mere eller mindre præcise bevillinger til ministre eller ministerier, f.eks. miljøministeriet og energiministeriet. Men når det drejer sig om forskning ved universiteter og højere læreanstalter, er den indbygget som tilbehør til undervisningen. Derfor kan man desværre ikke gå ud fra, at det alvidende folketing har overblik over bevillingerne til forskning og udvikling. Vi har brug for en god og klar forskningsplan, så vi kan forstå og følge med

i, hvad der sker. Derfor er vi glade for, at ministeren lover at anmode et udvalg om at udarbejde et samlet forskningsbudget, så hele den offentlige sektors forskning kan sammenstilles.

Vi ved, at vi er nummer sjok i indsatsen for forskningen, når vi ser på, hvad vi yder i forhold til de andre lande. Mindre end 1 pct. af bruttonationalproduktet, som fru Eva Møller var inde på. Vi ligger langt under Vesttyskland, USA, Frankrig, England og Japan, og Sverige ligger 2½ pct. over os. Man kunne forledes til at tro, at der bag ministerens fine ord lå økonomisk støtte til forskningen. Det ser også sådan ud, og det er naturligvis også meningen. F.eks. ser det ud, som om der er ekstra ressourcer i forskerrekutteringsplanen, men halvdelen skal finansieres af de højere læreanstalters egne ressourcer, altså selvfinansiering, resten af midlerne er hentet fra rammebesparelser, omfordeling og standardforringelser, og det sker jo uden om folketinget. Reelt sker der med denne plan en forringelse af forskernes vilkår, faste stillinger gøres til midlertidige stillinger. Kvinderne bliver bet i forbindelse med forskerrekutteringsplanen – og dermed kvindeforskningen, som vi har så hårdt brug for.

Planen fremmer en forskertype, der af hensyn til karrieren kan og vil skære alle forpligtelser og fornøjelser væk, familie og venner osv. Der bliver ikke plads til den slags for de mennesker.

Der sker reelt kun en meget begrænset økonomisk ressourcetildeling, om der overhovedet sker nogen. Jeg forstår ikke, at organisationerne stemte for planen. Der bliver uden tvivl brug for en nødplan om nogle få år. Planen hænger ikke sammen, der er ingen penge til den efter 1987.

De 45 professorstillinger i international klasse er næsten det største bluffnummer, ministeren kommer med. Hvorfor glemmer ministeren at fortælle om alle de ubesatte professorstillinger – op imod 20 pct. i København og i Århus – og alle de nedlagte adjunkt- og lektorstillinger? Og hvad med de stillinger, som nogle superprofessorer forlader? Bliver de genbesat, eller betyder udnævnelserne bare, at nogle lektorer kan kalde sig professor og få et løntillæg, og at der reelt ikke kommer mere bemanning på de områder?

[Alice Faber]

Vi er enige med ministeren i satsningen på ernæringsforskning og forskningen, som støtter den teknologiske udvikling, men vi ville grumme gerne se, hvilke områder der skal stå for tur ved den såkaldte omfordeling. Er det de arbejdsløse endnu en gang?

Som politikere bør vi være opmærksomme på den humanistiske forskning, som vi har været inde på, og den samfundsvidenskabelige forskning. Er vi ikke det, bliver vores opfattelse af virkeligheden forældet og stiv. Vi er midt i en udvikling, hvor bevillingerne til den humanistiske forskning reduceres. Den udvikling må standses. Den forskning, der med tiden kan reducere arbejdsløsheden, forbedre vores helbredstilstand og øge vores materielle levestandard på en ressourceøkonomisk og miljøbevidst måde, støttes i stigende omfang, men det må ikke glemmes, at formålet med vores samlede bestræbelser har mennesket som mål i samklang med naturen.

Det ville være rimeligt at afsætte 300 mill. kr. til humanistiske og samfundsvidenskabelige formål i tilknytning til det teknologiske udviklingsprogram. Grundforskningen ved de mange sektorforskningsinstitutter er gået tilbage i de sidste år på grund af et stigende antal kontrol- og udredningsopgaver fra ministerierne, bl.a. på grund af alle besparelseskravene. Der skal være tid til grundforskning, og der skal være ytringsfrihed til at offentliggøre resultaterne fra forskerne.

Redegørelsen er spækket med ministerens ideologiske betragtninger, som vi naturligvis mener trækker forskningen endnu mere skæv, end ministeren ønsker i sin redegørelse. Næsten ukritisk skal forskere stille sig til rådighed for den private sektor. Vi er utroligt bange for den udsultning af forskningsinstitutionerne, der sker, da forskernes afhængighed af samarbejdsparter og rekvirenter derved øges gevaldigt.

Ved en sådan form for styring er menneskets ve og vel ikke i centrum. Her handler det om forskning og viden, der kan give profit. Den forskningsfrihed, der ligger i selv at vælge forskning, bliver borte.

Jeg vil sige lidt om EF-forskningsmidlerne.

Regeringen nævner i sin redegørelse på side 8, at der skal skabes større folkelig forståelse for forskningens betydning, og at der skal ske en omlægning i retning af bevillinger baseret på brugerkrav. Det er to rigtige

synspunkter. Jeg vil dog sætte et stort spørgsmålstegn ved, om dette opnås ved at kanalisere bevillinger over EF. Fremmer det den folkelige forståelse, når ca. en tredjedel af EFs bevillinger i 1982 ikke blev brugt – ca. 900 mill. kr.? Fremmer det den folkelige forståelse, og kan man sige, at bevillingerne er baseret på brugerkrav, når ca. en tredjedel af Danmarks energiforskningsstilsud går til forskning inden for det nukleare område, til trods for at der i Danmark er bred folkelig modstand mod a-kraft og opbakning til udviklingen af alternativ energi? Kommissionen helt nede i Bruxelles har i hvert fald ikke føling med, hvad der rører sig i Danmark.

Ministeren nævner, at man skal stile efter et nyt minimum af bureaukratiske forhindringer. Atter en god ting. Men alle ved, at EF-bureaukratiet desværre også hersker inden for anvendelsen og styringen – eller den manglende styring – af den forskning, der foregår i EF-regie. Den 13. april 1984 nægtede EF-Parlamentet at godkende Kommissionens regnskab for 1982, bl.a. med baggrund i dårlig administration og bureaukratisk adfærd inden for det forskningspolitiske område. Parlamentet udtaler, at systemet er indviklet. Det handler om den forskningspolitiske styring af forskningsbevillingerne. Der mangler en beskrivelse af systemets mål, retningslinjer for den budgetmæssige og økonomiske forvaltning og regnskabsproceduren.

EF-forskningspengene kunne bruges betydeligt bedre til at dyrke mulighederne for forskerne i Danmark for at deltage i international forskning.

Inger Marie Bruun-Vierø (RV):

Forsknings- og uddannelsessystemet vil komme til at spille en afgørende rolle i bestræbelserne for at løse eksisterende og kommende problemer i samfundet. Forskning er nødvendig for, at samfundet kan klare de omstillingsproblemer, som følger af, at vi ikke lever i et statisk samfund. Der er vist almindelig enighed om, at hvis det danske samfund skal klare en række sociale, økonomiske og kulturelle ændringer, må befolkningen gives den nødvendige ballast i form af et stort, aktuelt videnberedskab. Et sådant videnberedskab kræver som basis grundforskning, anvendelsesorienteret forskning og ikke mindst en effektiv formidling.

[Inger Marie Bruun-Vierø]

Efter at dette er slået fast, vil jeg gå over til at udtale mig om det radikale venstres holdning til nogle enkelte punkter i undervisningsministerens forskningspolitiske redegørelse.

Det radikale venstre kan tilslutte sig ønsket om en prioritering af forskningen på tværs af institutionelle skel. Mere tvivlende er vi over for, hvorledes det skal foregå i praksis. Inden for den enkelte institution vil det nok være umuligt at nå til enighed om en prioritering, hvis der ikke er nogle særlige styringsinstrumenter, fordi den forskning, der udføres, ellers vil være afhængig af de eksisterende forskeres interesser og forslag.

Hvis bevillingerne er givne, hvad de i et vist omfang fortsat vil være, er det radikale venstre af den opfattelse, at en prioritering af forskningsressourcerne kun kan finde sted, hvis brugerne – det er både den offentlige og den private sektor – afstikker nogle overordnede mål for indholdet af forskningen, og hvis en passende styring etableres.

Folketinget kan f.eks. formulere nogle konkrete forskningsmål for de enkelte institutioner. Til de mål, ministeren har været inde på, kan jeg føje, at der er behov for forskning, der kan fremme ligestilling mellem kønnene. Et sådant behov er voksende i takt med den teknologiske udvikling.

Som hovedregel vil en prioritering af forskningen mest effektivt finde sted via resourcetildelingen. Inden for universiteter og højere læreanstalter kan vi hurtigt nå til enighed om, at forskningsressourcerne ikke skal være proportionale med antallet af studerende, samt at flere bør flyttes over til tekniskvidenskabelige områder.

Det er naturligvis også muligt gennem oprettelse af nye stillinger at styrke områder, men herved er ikke opnået en langsigtet fleksibilitet, for forskere er som regel specialister, og det er som regel forskere, der styrer forskningen. Et område, der bliver velforsynet med forskningsressourcer, kan derfor få en større gennemslagskraft ved prioriteringen af forskningen i fremtiden, hvis man ikke er opmærksom på denne selvforstærkende effekt.

Den største garanti, samfundet kan få for, at det ikke er eksperterne, der styrer forskningen, er, at en stor del af forskningen foregår i dialog med brugerne. Brugere kan befinde sig på mange niveauer, så det er ikke

en utopisk tanke. Jeg kan nævne et område, hvor brugerne har indflydelse: Danmarks Lærerhøjskole har som formål at lave forsknings- og udviklingsarbejde til gavn for folkeskolen. Her er der sammenfald mellem de studerende og brugerne. Begge kategorier er folkeskolelærere. Lærerhøjskolens forskere har en daglig dialog med repræsentanter for brugerne, og brugerne, de studerende, har mulighed for at gøre deres indflydelse gældende i de kollegiale organer og kan prioritere inden for forhåndenværende ressourcer.

Hidtil har jeg udtrykt det radikale venstres sympati for, at samfundsbehovene skal være styrende for forskningen, men i samme åndedræt skal siges, at målet med denne debat er at finde veje, der stimulerer og frugtbar gør forskningen, også den forskning, samfundet ikke umiddelbart kan komme i tanke om. Der skal være grænser for styringen. Skal forskning foregå i dialog med det omgivende samfund, må det ikke ske på bekostning af forskningsfriheden. Forskningen skal udføres under forskerens ansvar. Brugeren skal højst bidrage med praktikerens erfaring, når et projekt er iværksat. Det er udelukkende ved prioriteringen af forskningsprojekter, at der kan ske en direkte brugerstyring, og i prioriteringen skal der være plads til det, der ikke synes at være et umiddelbart behov for.

Det radikale venstre er enig i redegørelsens opremsning af det stigende forskningsbehov inden for specifikke områder. I redegørelsen om disse emner er der, om man så må sige, tænkt stort. Ligeledes er de ressourcer, der skal flyttes rundt på og tilføjes, store, og tidsplanerne er korte.

Det er vores opfattelse, at det er langt mere kompliceret at foretage den ønskede tilpasning og udbygning, end redegørelsen giver udtryk for, hvorfor vores konklusion er, at hvis det lykkes at gennemføre planerne som skitseret, vil en stor del af pengene være spildt og ambitionsniveauet ikke være nået, medmindre gennemførelsesfasen nøje planlægges. Hermed er ikke sagt, at det ikke er muligt at få forøget forskningen i det skitse-rede tempo. Vi tvivler blot på, at der kommer resultater for pengene. Jeg tror, vi alle kan komme i tanke om eksempler fra fortiden, hvor der har været enighed om at styrke en bestemt gren af forskningen, men hvor vurderingen bag den konkrete tildeling har været mere eller mindre tilfældig. Kun ét

[Inger Marie Bruun-Vierø]

kriterium har her været opfyldt, nemlig at tildelingen er faldet inden for det overordnede formål.

Tilrettelæggelsen af forbruget af forøgede forskningsressourcer er altafgørende for, om der kommer valuta for pengene. Gennemførelsesfasen er, med kendskab til herskende barrierer, vanskelig at forestille sig. Kan ministeren eventuelt give en orientering om, hvorledes han i dag forestiller sig, at en større omlægning og forøgelse af forskningsressourcerne kan finde sted på en sådan måde, at der er kontrol med, at de samlede forskningsressourcer anvendes bedst muligt? Måske kunne dette spørgsmål være basis for et forskningsprojekt.

Regeringen tilstræber at give forskningen større uafhængighed, men i sammenhæng hermed må forskningen acceptere en friere konkurrence om forskningsmidlerne. Forskningsrådene og sektorministerierne skal have øget deres bevillinger. I øvrigt: hvad med kommunernes og amtskommunernes behov for forskning?

Denne omlægning af forskningsbevillingerne skulle sikre fornyelse og kvalitet på de relevante forskningsinstitutter. For så vidt angår fornyelse er det radikale venstre enige. Med hensyn til kvaliteten, og hertil kan føjes relevansen, er vi mindre enige. I hvert fald for så vidt angår sektorministerierne kan man meget vel komme ud for, at afslag på ansøgninger om forskningsbevillinger gives, fordi den foreslåede forskning f.eks. af politiske grunde er uønsket.

Der skal både kompetence og uvildighed til, for at forskningsmidlerne kan forvaltes forsvarligt. Jeg kender eksempler på, at forskningsprojekter er afvist, fordi resultatet ikke var kendt på forhånd. Sådan ne dispositioner fremmer ikke samfundets omstillings-evne. Hvorledes sikrer man, at den, der sidder på pengene, lader overordnede interesser være afgørende for midlernes anvendelse?

Endelig vil det radikale venstre om de såkaldte programbevillinger tilkendegive, at det er vigtigt, at disse bevillinger tildeles forskningsråd og sektorministerier i mindst samme takt, som forskningsinstitutionerne bliver beskåret, samt at midlerne også fordeles til ministerier, der ikke hidtil har haft forskningsmidler.

Det radikale venstre ønsker at understrege, at forskningsredegørelsen burde have inde-

holdt et selvstændigt punkt, der hed forskningsformidling eller nyttiggørelse af forskningen. Effekten af forskningen registreres først, når den bliver anvendt. Vi er af den opfattelse, at en systematisering af forskningsformidlingen er helt nødvendig. Som minimum skal der til et forskningsprojekt altid knyttes en plan for, hvorledes resultaterne vil blive nyttiggjort. Nyttiggørelsesfasen koster penge, og det er uden tvivl den fase, der er i den ringeste stand for øjeblikket, og hvor behovet for tilførsel af ressourcer er størst. Før nyttiggørelsesfasen er effektiv, har forskningsresultaterne ikke den store værdi.

Det radikale venstres konklusion er, at en vækst i de totale bevillinger til forskningen i stort omfang bør anvendes til nyttiggørelse af den stedfundne forskning. En skriftlig rapport, der kan fotokopieres, klarer ikke dette problem.

Til sidst vil jeg sige, at vi imødeser en årlig forskningspolitisk redegørelse.

Bente Juncker (CD):

Først vil jeg gerne på centrum-demokraternes vegne takke ministeren for redegørelsen og sige, at den ser vi meget positivt på.

Siden den sidste redegørelse fra ministerens hånd var til debat her i tinget i 1982, har der ikke manglet advarsler i overskrifterne over avisernes debatstof om forskningens tilstand og navnlig fremtid. »Danmark trues af forskningskatastrofe«, »Forskere slår alarm«. Sådan har meldingerne været fra forskerside formidlet gennem alle medier. Det bør naturligvis eller kan gøre indtryk på de politiske beslutningstagere, navnlig set i lyset af den påstand, der fremsættes i planredegørelsen fra forskningen, om, at de ikke kender nok til de forskningspolitiske konsekvenser af de rammer, der lægges gennem lovgivningen.

Dette kan opfattes som en opfordring til politikerne om større lydhørhed, men jeg mener, at ministerens redegørelse er udtryk for, at man i regeringen faktisk lytter ganske omhyggeligt til de råd og forslag, der kommer fra forskerne selv.

Den overordnede grænse for den politik, der er gennemførlig på et hvilket som helst område, udstikkes af den økonomiske situation. Som det er for øjeblikket, overtales man let til at fremme ethvert initiativ, der har ud-

[Bente Juncker]

sigt til at give gevinst på kortest mulig tid. Det er der ikke noget principielt forkert i, men det ville være katastrofalt at gøre det alene.

Professor Ole Maaløe siger tingene meget ligeud for grundforskningens vedkommende i en artikel i Politiken den 15. april 1984:

»I grundforskningen kan man kun gøde jorden, så de ukendte spirer får mulighed for at folde sig ud. Det er et lotteri, men der er store gevinster, som med garanti kommer ud på et eller andet tidspunkt, og vil man have del i gevinsterne, må man spille med.«

Ja, det er som en bankkonto: ingen indskud – intet udbytte. CD er helt enig i professor Maaløes udlægning og også i undervisningsministerens mere konkrete konstatering af, at forskningen, især grundforskningen, fordi den er grundlaget for den mere anvendelsesorienterede forskning, er en forudsætning for videreudvikling af erhvervslivet og dermed medvirkende til forbedring af konkurrenceevnen og økonomien i det hele taget.

Ministeren erkender, hvor vigtig grundforskningen er, og at der må gøres en indsats for at sikre en rimelig balance mellem grundforskning og anvendt forskning. Dette sammen med en forøget forskningskvalitet udgør hovedsigtet med regeringens forskningspolitiske planer. CD slutter op herom og vil gerne medvirke aktivt til, at forskningen får den livgivende indsprøjtning, der er behov for, og det gælder ganske særligt grundforskningen.

For at sikre kvalitet og fornyelse har regeringen allerede taget initiativer. Ifølge investeringsfremmeprogrammet fra 1982 skulle der over en 5-årig periode tildeles 25 forskningsprofessorater – 1983 var undtaget – og der kunne derfor udnævnes 10 såkaldte superprofessorer af undervisningsministeren den 10. maj 1984. Disse har nu via stipendier mulighed for en koncentreret forskningsindsats uden andre forpligtelser i 5 år. Der er her tale om støtte til talentet, et initiativ, der er helt nødvendigt, hvis dansk forskning skal gøre sig håb om at bevare talentfulde og højt kvalificerede forskere i Danmark.

Fornyelsen af forskerbestanden har været truet på grund af den pukkel, der er opstået i forskernes aldersfordeling. Derfor udfærdigedes forskerrekruiteringsplanen, som nu efter tilslutning fra de berørte organisationer kan forelægges folketingets finansudvalg.

Planen om oprettelse af 1.100 rekrutteringsstillinger over 10 år udgør det vigtigste element i bestræbelserne på at imødegå de uheldige konsekvenser af det store indtag af lektorer i tiåret fra 1965 til 1975. Ud over rekrutteringsstillingerne skal en øget forskermobilitet nationalt såvel som internationalt være med til at styrke fornyelse og dynamik inden for et system, hvor samhørigheden mellem forskning og højere undervisning stadig er gældende.

Inden for de enkelte områder af grundforskning udgør humaniora et særligt problem, og CD anser det for rigtigt, når ministeren ønsker at iværksætte et forskningsprogram for disse. Humaniora er et eksempel på et område, hvor planredegørelsen direkte opfordrer til at fastholde forskning, selv om undervisningen nedskæres. I en højteknologisk tidsalder er det vigtigere end nogen sinde at holde fast i en humanistisk forskning på trods af de vanskeligheder, der i øvrigt er på området. Et teknologisk avanceret samfund skal også være et menneskeligt godt samfund, og som bidrag til det sidste har netop det humanistiske felt sin store berettigelse.

CD lægger som regeringen vægt på forøgelse af forskingssamarbejdet mellem den offentlige og den private sektor, helt i overensstemmelse med planredegørelsen. Her peges bl.a. på behovet for bedre kontraktforskningsregler. Ifølge ministerens redegørelse er det meningen at give sektorforskningen større uafhængighed, og det vil betyde friere konkurrence, et godt incitament til at stille mod større kvalitet.

Et særdeles væsentligt forslag til forskningspolitikken tilrettelæggelse bidrager planredegørelsen med gennem ønsket om et samlet forskningsbudget samt efterfølgende evaluering af udvalgte områder. Man kan undre sig over, at et statsligt forskningsbudget ikke allerede findes, men må tilslutte sig, at der nu tages skridt hertil af undervisningsministeren.

Som afslutning vil jeg godt fremhæve det punkt i bilaget til ministerens redegørelse, der omhandler forskningsbibliotekerne. Disse har ganske fundamental betydning som arbejdsredskab for al forskning og højere undervisning, og vi er meget tilfredse med, at kulturministeren foreslår samarbejdet mellem disse biblioteker udbygget.

[Bente Juncker]

Endelig ser CD positivt på, at undervisningsministeren agter at komme med en årlig redegørelse til folketinget på baggrund af det samlede forskningsbudget. Det kan være nødvendigt med den lynhurtige udvikling, vi har.

Poulsgaard (FP):

Ja, man kan egentlig godt undre sig lidt over, når nu man skal debattere denne redegørelse, at fru Jytte Hildens første ord var »kvindeforskning«. Tja, skulle vi ikke have menneskeforskning fremfor kvindeforskning? Det, man bliver bange for, er de politiske overtoner, der ligger i det, når man begynder med kvindeforskning, fredsforskning. Så ved man ikke rigtig, hvor seriøst og hvor alvorligt det hele er ment. Det kan man være bange for.

Ellers vil jeg da gerne sige til ministeren, at vi er glade for, at vi har fået denne redegørelse, og der er så afgjort ting i den redegørelse, vi er 100 pct. enige med ministeren i. Vi er enige, når ministeren skriver, at som et eksempel på et område, hvor udbygningsplanerne er iværksat eller under udførelse, kan nævnes datalogi og datateknik på universiteter. I det data- og computersamfund, vi er på vej ind i, og hvor dansk erhvervsliv jo nok også kan få en stor chance, er det meget vigtigt, at man går ind i forskning omkring disse opgaver.

Vi synes måske nok, at ministeren slår med den store hammer, når han på side 3 siger:

»At styrke grundforskningen er lige så vigtigt som at standse gældsætningen og genoprette den økonomiske selvstændighed. I begge tilfælde har vi en moralsk forpligtelse til at sikre det grundlag, som den kommende generation (og kommende regeringer) skal bygge videre på«.

Vi er selvfølgelig enige i, at vi skal have standset gældsætningen, og at vi skal genoprette den økonomiske selvstændighed, men det er jo det, erhvervslivet skal klare, og det skal også klare de øgede bevillinger til forskningen.

Det er vigtigt at forske, men det er altså ikke uvæsentligt, hvad der bliver forsket i. Derfor er vi da også glade for, at ministeren nævner en hel del både om nordisk samarbejde og om samarbejde på europæisk plan,

for det er lidt fjollet, at Danmark, Norge, Sverige og Vesttyskland forsøger i det samme. Der kunne samarbejdet måske udbygges.

Vi er også enige, når regeringen siger, at vi skal have noget mere kontraktforskning. Det mener vi også er en af de ting, det er værd at drøfte.

Der er andre ting, der ikke står her i redegørelsen, men som man kunne have lyst til at nævne, når vi diskuterer forskning, bl.a. en hel del af den forskning, der foregår på de forskellige uddannelsessteder, hvor man stadig væk har den regel, at 40 pct. af tiden er sat af til forskning. Vi har set nogle rapporter, og det, der bliver forsket dér, er lidt eller ingenting – for at sige det mildt. Det er måske ikke den allerbedste anvendelse af forskningsmidler.

Vi mener i fremskridtspartiet – det har vi altid ment: lad dem forske, der er egnet til det, og lad dem undervise, der er egnet til det. At der er knyttet nogle forskerstillinger til de forskellige undervisningssteder, er en anden sag. Med den opdeling, man har, er det ikke alle, der er motiveret. Det er heller ikke alle, der, fordi de har fået en højere uddannelse, er egnede til forskning. Det kunne man nok ønske at der blev ændret lidt ved.

Fru Eva Møller var inde på humaniora, og hun sagde noget om, at folk skulle kende deres baggrund. Det er jeg fuldstændig enig i, men på den anden side: hvor mange penge skal vi pøse ud? Hvad har vi pøset ud til humaniora og til højere uddannelser i de seneste 10 år? Det er procentvis mere end nogen sinde i Danmarkshistorien.

Forleden dag havde jeg en skoleklasse herinde – dem har jeg mange af – og det var voksne mennesker. Det var på Danmarks befrielsesdag, og jeg spurgte dem: hvad hed den engelske general, der befriede Danmark? Der var ikke én af de 20 unge mennesker, der anede et klap om det. Og da jeg nævnte navnet på ham, kendte de det heller ikke. Det er endnu værre, synes jeg. Der kunne man godt sige, at der var brug for en enorm indsats, for det er vigtigt at kende fortiden. Men jeg er bange for, fru Eva Møller, at hvis vi skulle opfylde de ønsker, så er de penge, der er sat af, alt, alt for få.

I det store og hele skal ministeren ikke have utak for den, kan man måske sige, om-prioritering, der foregår med hensyn til visse grupper. Vi har nu set disse, jeg ved ikke,

[Poulsgaard]

hvad vi skal kalde dem, kloge hoveder, der nu er blevet udnævnt, og vi får da håbe, at ministeren har haft en heldig hånd ved udnævnelserne. Foreløbig skal der ikke lyde nogen kritik fra vor side af disse udnævnelser.

Lad os håbe på, at dansk erhvervsliv er sig bevidst, at skal vi nå den målsætning at få gældsætningen standset og få landet gjort gældfrit, så skal der forskes. Der skal forskes i en masse nye teknologiske ting. Jeg tror, at regeringen med dette forslag kan give erhvervslivet en håndsrekning, og det skal den som sagt ikke have utak for.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Hr. Poulsgaard kan ikke lide freds- og kvindeforskning. Det er der jo ikke noget at gøre ved. Det er han i sin gode ret til ikke at kunne lide. Det kan jeg rent faktisk.

Det, debatten burde handle om, er noget af det, hr. Bjørn Elmquist var inde på i sit indlæg, nemlig en politisk prioritering af de emner, vi skal tage fat på, og vi må hver for sig prøve at skabe flertal for de synspunkter og de ting, som vi synes er vigtige. Derfor har jeg heller ikke klandret en liberal minister for, at hans redegørelse selvfølgelig klart er udtryk for den regerings synspunkter, han sidder i.

Det, der må være væsentligt for os hver især, er at sige, hvor vi politisk står. Nu har vi så hørt, hvordan det står til med hr. Poulsgaard, og det er der jo ikke noget at gøre ved.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Næ, der er ikke rigtig noget at gøre ved, hvor Poulsgaard står politisk, men det, der er noget at gøre ved, er det, vi faktisk skulle bruge en sådan diskussion til. Det er ikke politisk diskussion om forskning, for forskning skulle gerne være upolitisk. Nå ja, fru Jytte Hilden ryster på hovedet og er ikke enig med mig, men vi er nogle, der har det ønske, at den var upolitisk, at man forskede i de store gåder, som menneskeheden stadig væk står over for, og som er uoplyst. Det var det, man skulle. Man skal ikke gå ind i spe-

cielt fredspolitik, i kvindeforskning. Det var netop det, jeg angreb.

Forskningen skal være neutral i forhold til politikerne, for hvis ikke forskningen holder sig neutral, kan vi komme i den situation, at når vi har en rød regering, støtter den alle de røde, der forsker, og når vi har en liberal regering, støtter den de andre forskere. Det er det, der er uheldigt, og det er det, vi skulle undgå med en sådan debat.

(Kort bemærkning).

Alice Faber (SF):

Kvindeforskningen er politisk, fredsforskningen er politisk, miljøforskningen er politisk, forskning, som tilgodeser nogle ting i erhvervslivet og nogle bestemte grupper i befolkningen, er politisk. Det er en illusion at tro, at man kan forske og være såkaldt objektiv. Det er en gammel skrøne, og jeg synes, hr. Poulsgaard efterhånden må se at finde ud af, at folk tager altid stilling, uanset om de er forskere eller ej.

Det, der er så væsentligt, og som vi bliver ved med at sige, når vi taler om fri forskning, er, at forskerne har metodefrihed, de kan vælge deres egne metoder. Som politikere er vi med til at bestemme, hvad det er for nogle emner, de kan forske i, ved den måde, vi er med til at prioritere forskningen på. Det er ministerens redegørelse udtryk for, det accepterer jeg. Jeg sagde, at den var klart ideologisk. Det mener jeg den er.

Hvis det var mig, der havde lavet en sådan redegørelse, havde jeg draget forskning i forebyggende foranstaltninger betydeligt mere ind i billedet. Jeg havde prioriteret forskning omkring arbejdsmiljø, forskning omkring årsagsforhold i forbindelse med sygdomme, betydeligt højere end behandling.

Dette handler om politik, hr. Poulsgaard. Lad være med at tro, at det er odiøst, for det er det bestemt ikke.

(Kort bemærkning).

Poulsgaard (FP):

Ja, tænk jeg har været herinde i 10 år, og jeg ved faktisk godt, at det meste i samfundet handler om politik. Det, fru Alice Faber lige stod op og sagde, er det, jeg har sagt tusindvis af gange: når man ansætter en embedsmand i et ministerium, skal man klart ansæt-

[Poulsgaard]

te ham efter politisk holdning, for hans politiske holdning præger selvfølgelig hans stillingtagen til tingene. Men nu snakker vi om forskning, og det er noget helt, helt andet.

Ja men så kald mig naiv, kald mig, hvad man vil. Det kunne da godt ske, at der var en rød forsker, der fandt løsningen på kræftens gåde, og en liberal kunne lige så vel slumpe til det. I den henseende er det ravruskende ligegyldigt, om manden er venstremand eller socialist. Han forsker i et bestemt emne. Han forsker i kræftens årsager, bare for at tage et eksempel. Derfor mener jeg ikke, at vi kan sammenligne med en hel masse andre politiske spørgsmål, man diskuterer herinde.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

I de 10 år, hr. Poulsgaard har været her, er det gået godt – det kan vi jo se af mandattallet for fremskridtspartiet.

Det, der er væsentligt, er, hvem der får muligheden for at stille spørgsmål, angive de emner, som skal tages op af forskningen, metoderne, som fru Alice Faber var inde på, samt hvordan resultaterne kan udnyttes, og hvem der får mulighed for at udnytte dem.

Tinning (VS):

I dette land er der 75 ubesatte professorater, 75 steder, hvor man siger: her har vi en stol, her skulle der sidde en professor, det gør der ikke, og undervisningsministeren tilføjer, at det kommer der heller ikke til, det er nemlig slet ikke meningen.

I stedet for – og det er i stedet for – at besætte disse 75 ubesatte professorater kan vi i første omgang få 10 og siden 15 af de såkaldte superprofessorer, og hvad er det så for nogle? Det er for det første sådan nogle, man udnævner efter hemmelige kriterier. Der skulle jo nødvendigvis være for megen offentlighed om det i første omgang. Det er for det andet sådan nogle, som udnævnes uden om de berørte forskningsmiljøer. Jeg ved godt, at forskningsrådene har været inde i billedet, men de berørte forskningsmiljøer har ikke været det.

Det er sådan nogle, der udnævnes, og det er de teknologiske områder og de medicinsk-naturvidenskabelige områder, specielt dem, der har en aktuell international prestige

hæftet på sig, der kommer i centrum. Det er dem, der udnævnes – selvfølgelig, kunne man sige, 9 ud af 10 af dem mænd. Den ene kvinde, som er med i billedet, repræsenterer humanismen eller rettere den særlige afart af humanismen, som kaldes anvendt sprogvidenskab, og som består i at udvikle et fællesprog nede i EF.

Det er det, det handler om. Alle de ubesatte professorater vil selvfølgelig blive ved med at være der. Så kan undervisningsministeren naturligvis stå frem og med store smil og fagter og falbelader sige: se, hvad jeg kommer og giver jer her.

Fremgangsmåden svarer meget præcist til en fremgangsmåde, undervisningsministeren har for vane at bruge. Det gælder, når undervisningsministeren skal udpege en studenterrepræsentant til planlægningsrådet for forskningen, som selvfølgelig viser sig at være en af ministerens gode, gamle venner.

Det gælder, også når det drejer sig om at sammensætte udvalget om revision af styrelsesloven. Her kører man først en lang høring, hvor man spørger alle mulige involverede institutioner, hvad de mener om, hvordan styrelsesloven fungerer. Det massive flertal siger: vi ser ikke nogen grund til at lave større ændringer af den. Det passer ikke ministeren, de skulle have sagt noget andet. Hvad gør man så? Så nedsætter man selvfølgelig selv et udvalg med folk, hvis synspunkter man i forvejen kender, med folk, hvis synspunkter til forveksling ligner undervisningsministerens egne, og så siger man: nu vil jeg godt have en uvildig udtalelse. Det er måden, undervisningsministeren bedriver forskningspolitik på.

Det kunne man måske bære over med, hvis det ikke er sådan, at indholdet af det, der foregår, om muligt er endnu værre. Undervisningsministeren har forsøgt at bilde os ind i sin redegørelse, at nu skal grundforskningen styrkes. Det er ikke det, redegørelsen handler om.

Det er et højt besynderligt begreb om grundforskning, undervisningsministeren har udstyret sig selv med og forsøger at udstyre os andre med. Hvis vi kigger på redegørelsen, står der ikke ét ord om samfundsvidenskabelig eller sociologisk grundforskning. Der er selvfølgelig heller ingen superprofessorer indtil nu inden for det område. Ikke ét ord om samfundsvidenskabelig-sociologisk

[Tinning]

grundforskning. Der står en lille bitte smule om humaniora. Der står for det første, at området skal skæres ned, og der står for det andet, at ministeren er kommet i tanker om at bede nogle lave et forslag til et program inden for humaniora. Jeg kan ikke huske, hvor mange måneder ministeren efterhånden har befundet sig i stolen, men det var da på høje tid at få den idé. Der er altså heller ikke meget humaniora, for at sige det mildt.

Der står intet i redegørelsen om, hvordan grundforskningen styrkes i sammenhæng med grundforskningsmiljøerne. Jeg har set, at der står, at de her superprofessorer skal være med til at trække deres forskningsmiljø op, men jeg gad vide, hvordan det skulle foregå. Det hænger selvfølgelig sammen med, at det, undervisningsministeren ønsker, ikke er at styrke grundforskningen i almindelighed, men at styrke det, undervisningsministeren selv på side 2 kalder den nødvendige grundforskning. Se, det er en anden snegl, den nødvendige grundforskning.

Hvis vi kigger på, hvad det er for en, skal det program, jeg tidligere har haft fat i, og som er forslag til program for grundlæggende forskning som støtte for teknologisk udvikling, foreløbig lægge beslag på 300 af de 500 mill. kr., som er afsat til støtte af grundforskningen. Det er som før nævnt opdelt i 7 forskellige delprogrammer, og hvis vi kigger på det, der hedder »teknologi og samfundsforandring«, falder det i øjnene, at man tror, man kan lave grundforskning omkring teknologi og samfundsforandring uden overhovedet at inddrage humaniora. Bevar os vel!

Det falder også i øjnene, at man tror, man kan have grundforskning omkring teknologi og samfundsforandring uden overhovedet at have noget med om arbejdsmiljø. Læs programmet og se, om der står noget om arbejdsmiljø! Der står præcis ingenting. Ja men ved undervisningsministeren ikke, at arbejdsmiljøforskningen er i krise? Ved undervisningsministeren ikke, at det vælter ind med nye stoffer i produktionsprocesserne, at det vælter ind med ændringer i de produktionsprocesser, der dominerer den danske industri? Ved undervisningsministeren ikke, at det psykiske arbejdsmiljø er mere end truet i forbindelse med bl.a. informatikkens udbredelse? Det ved undervisningsministeren selvfølgelig alt sammen udmærket, men han er fløjtende ligeglad med det.

Det, som egentlig er sagen, når vi diskuterer grundforskningen, er, at det passer ikke, når ministeren siger, at det er grundforskningen, der skal styrkes. Nej, biologisk grundforskning er interessant, når det drejer sig om bioteknik, ellers ikke. Grundforskning inden for fysikken er interessant, når det drejer sig om halvlederteknologi, ellers ikke. Grundforskningen inden for datalogi er interessant, når det drejer sig om informatik, ellers ikke. Grundforskningen inden for humaniora er interessant, når det drejer sig om anvendt sprogvidenskab, ellers ikke. Og så dan kunne vi fortsætte rækken.

Ministeren forsøger at bilde os ind, at den egentlige skillelinje går mellem den korte sigt og den lange sigt, og ministeren har et eller andet sted en, havde jeg nær sagt, sød bemærkning om, at ministeren ønsker at tillægge et langsigtet hensyn fornyet vægt gennem en udbygning af den nødvendige grundforskning.

Det drejer sig ikke om kort og lang sigt. Jeg tror, at vi alle sammen er enige om, at vi skal have forskning, som er lidt langsigtet, og at vi skal have forskning, som er lidt kortsigtet. Det kan enhver skrive under på. Det drejer sig heller ikke om det skel, som tit sættes mellem grundforskning og anvendt forskning, for enhver kan skrive under på, at vi skal have noget grundforskning, ligesom vi skal have noget anvendt forskning. Nej, det, det drejer sig om, er, om snæversynetheden skal udvikles.

Det, undervisningsministeren gør, er at sige: den nødvendige grundforskning er den, der kan fungere som hjælpemotor for udviklingen af erhvervslivets konkurrenceevne. Det er altså den grundforskning, der får støtte. Alt det andet – ja, jeg ved ikke, det kan godt være, at der kommer en guldrandet Ordbog over det danske Sprog hvert 7. år – kan sejle sin egen sø.

Grundforskning er lige præcis ikke noget, der kan reduceres til at være hjælpemotor for udviklingen af erhvervslivets konkurrenceevne. Grundforskning er almen videnoprustning, ikke af hensyn til erhvervslivet, men meget bredere: af hensyn til den fortsatte sociale, kulturelle og samfundsmæssige udvikling – opbygning af viden, som kan bruges af samfundets forskellige grupper for at vinde indflydelse, for at dygtiggøre sig, for at udvikle sig og samfundet, og ikke noget, der

[Tinning]

er bestemt til at gavne erhvervslivet og konkurrenceevnen, undtagen selvfølgelig i ministerens hoved.

Til sidst et par bemærkninger om dette med programmidlerne, som fru Jytte Hilden var inde på.

Ministeren siger, at regeringen har tænkt sig at omlægge forskningsbevillingerne, sådan at programbevillingerne får en større del; det vil bl. a. give sektorministerierne mulighed for at sikre fornyelse og kvalitet de relevante steder.

Først og fremmest synes jeg, det er vigtigt at notere sig, at ministeren opgiver en egentlig styring af sektorforskningen. De, der kan huske et par år tilbage, kan også huske, da ministeren ikke var minister, men medlem af folketinget, hvordan det pågældende medlem af folketinget himlede op om denne forfærdelige sektorforskning. Det var bare ministre, der sad på den, og hvad var det for noget, og det kunne man ikke få indflydelse på.

Nu er sagen simpelt hen, at ministeren har givet op. Ministeren ved godt, at man selvfølgelig ikke skal bede en minister afgive sin ministerværdighed, men det næste, man ikke skal bede en minister om, er at fjerne indflydelsen på hans egen lille forskning. Jeg ved godt, at ministeren har sagt, at nu skal vi have sådan et tværgående udvalg, der kan sidde og kigge på det. Der sidder allerede en flok embedsmænd tværsammensat henover ministerierne og kigger på det, og det eneste, der stort set kommer ud af det, er, at ingen giver afkald på noget. Så er man da sikker på, at man ikke taber.

Jeg mener, det er nødvendigt, at vi gør, som der er gjort vedrørende socialforskningsinstituttet: man laver en lille, handlekraftig bestyrelse, og så diskuterer man pengene til det institut en anden gang.

Nej, det, der er nødvendigt, er at tage fat på nogle af de ting, som planlægningsrådet for forskningen har lagt frem: vi må sikre frihed i valget af emner i sektorforskningsinstitutterne, vi må sikre forskningskompetence i ledelsen. De ting må sikres, om nødvendigt ved, at vi her i tinget diskuterer det. Jeg mener ikke, at det er et område, en eller anden tværministeriel embedsmandsgruppe bør sidde og hygge sig med.

Det samlede billede er desværre, at vi risikerer, at sektorforskningen bevæger sig mod nul, fordi forskningen falder væk og der bli-

ver mere og mere udredningsarbejde. Vi får en grundforskning, som er uhyggeligt snæver, får en rekrutteringsplan, som giver ministeren øgede styrelsesmuligheder, og vi får en række superprofessorer, som også sigter på at give ministeren øgede styrelsesmuligheder. Alt sammen handler det desværre om, at ministeren beder os om at acceptere, at han gør sig selv til praktisk gris for industriministeren, og det siger vi nej til.

Kofod-Svendsen (KrF):

Jeg vil gerne begynde med at takke ministeren for en god og grundig redegørelse. Jeg mener, at det må anses for meget tilfredsstillende, at regeringen ønsker at styrke forskningen med så betydelige midler, som der er tale om, 900 mill. kr. over 5 år. Det er en vigtig og rigtig investering i fremtiden. Jeg er helt enig i den grundholdning, redegørelsen hviler på, nemlig at en forøget satsning på teknisk og naturvidenskabelig forskning på længere sigt er nødvendig for at styrke det erhvervsliv, vi alle skal leve af, og sikre dansk selvstændighed i beslutningerne om erhvervslivets udvikling.

I særdeleshed er det meget positivt, at regeringen nu ønsker at bryde med tendensen til ensidig opprioritering af den anvendte forskning og lægge mere vægt på grundforskningen, primært af tre grunde. For det første: kun grundforskningen kan give de banebrydende resultater, der kan danne grundlag for nye initiativer, bl.a. i erhvervslivet. For det andet: grundforskningen er forudsætningen for al god undervisning og dermed for opbygningen af viden i Danmark. Og for det tredje: grundforskning – ikke mindst i humaniora – er en vigtig bestanddel af kultur- og åndslivet og må som sådan prioriteres højt i et samfund, hvor fritiden øges.

Af de initiativer, regeringen allerede har taget til styrkelse af grundforskningen, er især forskerrekrutteringsplanen af stor værdi. Denne plan indebærer, at talentfulde unge forskere nu endelig får en chance for ansættelse. Dermed opnås en hårdt tiltrængt fornyelse af forskningsmiljøerne ved universiteterne, som har været præget af stagnation på mange områder i de sidste 5 år.

Vedrørende internationalt samarbejde er det en god idé at styrke udvekslingsordninger og fremme mulighederne for danske for-

[Kofod-Svendsen]

skeres ophold i udlandet. Ikke mindst bør forbindelserne til de nordiske lande udbygges. Danmark er for lille et land til, at man kan opbygge bæredygtige forskningsmiljøer i alle fag. Norden er en mere passende enhed. Midler til øget kontakt, rejser og etablering af forskningscentre og -faciliteter bør derfor afsættes. Genetablering af gæsteprofessorater ved universiteterne vil også være af stor værdi. Disse professorater er næsten helt forsvundet på grund af besparelser.

Regeringens tanker om, at forskningen skal have lov at udvikle sig frit i indbyrdes konkurrence på kvaliteten om bevillingerne, punkt 8 i redegørelsen, er principielt rigtige. Der lægges op til, at forskningsrådene i samarbejde med ministerierne er de instanser, som skal bedømme kvaliteten og fordele de øgede midler. Her er en fare for, at det bliver administratorer og nogle få politisk aktive forskere, som kommer til at styre forskningen. Det er derfor vigtigt at inddrage universiteterne i fordelingen og styringen af forskningen.

I den forbindelse kan det vække bekymring, at universiteterne kun kan forvente en meget beskedent stigning i de ordinære bevillinger. Mange års besparelser på de gamle universiteter – jeg tænker på København og Århus – betyder, at de reelle muligheder for selvstyre er meget små. I betragtning af den betydning, universitetsforskningen har for uddannelserne, opbygningen af viden, kultur og åndsliv samt fremkomsten af nye ideer, bør man lægge stor vægt på bevarelsen af et reelt selvstyre enten ved direkte tilførsel af øgede forskningsbevillinger eller ved en høj grad af indflydelse på forskningsrådenes beslutninger.

På ét område – skal vi kalde det det menneskelige – må forskningen ikke få lov at udvikle sig helt frit. Her mener jeg, at folketinget bør tage initiativ til opstilling af et sæt etiske regler. Jeg ved, at nogle forskere, både naturvidenskabsfolk og teologer, i Uppsala arbejder med opstilling af et sæt generelle etiske regler for forskning på initiativ af og med støtte af FN.

Jeg mener, det er vigtigt at fastholde forskning grundet på respekten for menneskeliv som noget ukrænkeligt, jeg vil sige Gudskab, og folketinget må drage omsorg for, at disse regler bliver fulgt. Jeg ville have været taknemlig, hvis ministeren i højere grad i sin

redegørelse var gået ind på disse problemer. Skal vi blindt acceptere forskning, hvis der er et forretningsmæssigt lovende aspekt i det? Lad mig konkretisere det: skal vi acceptere en hvilken som helst forskning, hvori menneskefostre indgår som element? Tænk på det pres, der kan komme på læger, for at tilråde gravide kvinder abort!

Jeg mener, vi har brug for en etisk diskussion om de nye problemer, som rejses, af genmanipulation, kloning, befrugtning på tværs af artsgrænser, reagensglasteknik og fostervandsundersøgelser. Den nye medicinske teknologi og genteknikken har udviklet sig overordentlig hastigt i de senere år, og der er grund til at vente, at det vil gå endnu hurtigere i fremtiden.

Nogle af de største problemer rejser sig inden for de teknikker, som indebærer risiko for ændring af det enkelte individs arveanlæg eller åbner mulighed for frasoering efter genetisk indikation, altså de områder, der vedrører menneskets genfrembringelse, forplantning, fostertilstand og fødsel. På disse områder har de implicerede videnskabsmænd og behandlere gang på gang i den offentlige debat efterlyst nærmere regler eller direkte lovgivning. Så på dette punkt vil jeg være interesseret i at høre de tanker, ministeren har gjort sig.

Så vil jeg komme lidt ind på forskerens egen retsstilling. Hvordan er forskerens egen retsstilling, hvis vedkommende kommer i samvittighedskvaler på grund af sit arbejde enten på grund af metoderne eller perspektiverne? Hvad er så forskernes muligheder? Er der nogen, som er kvalificeret til at gennemdrøfte problemet med dem? Kan de få støtte, mens de afklarer deres problem? Vil virksomhederne acceptere, at der bruges tid og ressourcer på at bearbejde etiske spørgsmål? Og kan projekter stoppes? Hvordan er mulighederne for reelt at stoppe en udvikling, som i en offentlig debat er stempet som uetisk? Vil nogen turde tage ansvaret for, at et projekt, hvorpå der f.eks. er ofret mange millioner kroner, ikke får mulighed for at føre frem til en indtjening?

Jeg vil også her nævne miljøproblemerne. Vil man pålægge de personer eller virksomheder, der forsker i ny teknologi, sideløbende at kortlægge de miljømæssige og menneskelige konsekvenser, som knytter sig til den nye teknologi? Og det sidste, jeg vil nævne, vil

[Kofod-Svendsen]

jeg føre frem under ordene »etisk forskning«. Her er det mit personlige indtryk, at de etiske problemer ved forskningen vokser i betydning, efterhånden som forskningen og teknologien raffineres. De problemer må der tages initiativ til en nærmere afklaring af, og her vil jeg efterlyse, at vi mere generelt satser på at få det etiske aspekt frem, når vi skal opprioritere hele den teknologiske forskning. Det er min slutbemærkning.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg er taknemlig for at kunne konstatere, at der i dag har vist sig at være bred opslutning både om principperne og om proportionerne i den forskningspolitik, som er tegnet op i forskningsredegørelsen. Der er allerede i den finanslov, vi kender, finansloven for 1984, indarbejdet penge til forskerrekutteringsplanen, til apparatur, til forskningsprofessoraterne, alt i alt noget i retning af 400 mill. kr. til disse forskningsfremmende initiativer, og derudover vil vi nu dels gennem finansudvalget, dels gennem den nye finanslov indarbejde op mod 500 mill. kr. yderligere, så vi kan gennemføre dels det teknologiske grundforskningsprogram, dels det biomolekylære forskningsprogram og endvidere et forskermobilitetsprogram og et humanistisk forskningsprogram.

Jeg konstaterer, at der i debatten i dag ikke er afgørende indvendinger mod, at dette er prioriteringen, og jeg forventer derfor, at vi vil kunne få disse ting ekspederet, også når de kommer i finansudvalget og på finansloven, når den fremsættes til efteråret.

Det er jo sådan i Danmark, at det danske samfund i alt bruger 4 mia kr. på forskning, hvoraf halvdelen rundt regnet bruges hos det offentlige, og ud af denne halvdel, altså af de 2 mia kr., spenderes rundt regnet 1 mia kr. i undervisningsministeriet. Sammenligner man så med den ekstra indsats, der her gøres, på knap 500 mill. kr. over 5 år, kan man, hvis man vil sige det firkantet, sige, at det er 100 mill. kr. om året, og det er altså i et ministerium, der i forvejen bruger omkring 1 mia kr. Det er altså et løft på omkring 10 pct. i de år, og det er dog noget.

Hr. Poulsgaard mener måske, det kan blive dyrt for produktionen, som jo skal bære også disse udgifter, men jeg vil gøre hr. Poulsgaard opmærksom på, at hvis der er

nogen, der har efterlyst denne ekstra indsats, så er det faktisk Industrirådet og Arbejdsgiverforeningen, som jo er repræsentanter for produktionen, så også i de kredse har man altså meget stærk sans for, at det er vigtigt for næste generation, at vi har en stærk grundforskning her i landet.

Tager vi det teknologiske grundforskningsprogram, som jo udgør den store klump, kan man sige, at formålet med det er, at vi for det første skal have viden og erkendelse her i Danmark. For det andet skal vi ved hjælp af denne viden og erkendelse sætte os i stand til at suge til os fra udlandet af den viden og erkendelse, man bygger op dér. Og endelig skal vi for det tredje ved dette teknologiske grundforskningsprogram uddanne forskere i Danmark, som kan blive til gavn for det danske samfund i den offentlige og ikke mindst i den private sektor.

Jeg skal ikke kommentere alt, hvad der er sagt. Jeg synes, der har været mange gode indlæg her, og når jeg ikke kommenterer de enkelte indlæg, er det ikke, fordi jeg ikke synes, de var værd at kommentere, men fordi jeg synes, min opgave må være at sige lidt om nogle af de ting, som jeg mener har været fejlopfattet, og som jeg mener bør korrigeres.

Fru Jytte Hildens indlæg synes jeg egentlig var lidt overfladisk, men det var jo også meget stakåndet, og jeg er i hvert fald uenig med fru Jytte Hilden i hendes syn på, hvad forskning er, for det er tydeligt, at hun ikke rigtig kan lide, at både forskningsrådene og også et flertal her i salen lægger vægt på, at det er kvaliteten, det kommer an på, at kvaliteten skal i højsædet. Fru Jytte Hilden mener, at der er alt muligt andet, som vi også skal tage hensyn til.

Det er rigtigt, at vi politikere selvfølgelig har mulighed for at sige: nu vil vi sætte mere ind på det område. Men derefter er det meget vigtigt, at man lader forskere afgøre ud fra deres fagkyndighed, hvem det er, der er bedst til at udføre den forskning. Om det så kommer til at foregå i Øst- eller i Vestdanmark, af mænd eller kvinder må nu engang komme i anden række.

Jeg vil gøre opmærksom på, når det gælder kvindeforskningen, at formanden for det humanistiske forskningsråd, hr. Mogens Brøndsted, er særdeles positiv over for kvindeforskningen, og det, der vil ske nu, er jo,

[Undervisningsministeren]

at alle forskningsråd vil få flere penge, så der er intet i vejen for, at det humanistiske forskningsråd kan beslutte at sætte yderligere ind på dette felt. Jeg har jo for 14 dage siden redegjort her i tinget for, hvor meget der faktisk er sat ind af det humanistiske forskningsråd på kvindeforskningsområdet. Der er intet i vejen for, at man kan sætte mere ind. Det skal man ikke bede ministeren om, det skal man overlade til dette forskningsråd, hvor jeg er helt sikker på at fru Jytte Hilden kan vinde genklang for sine synspunkter – det har hun i hvert fald kunnet i fortiden.

Fru Jytte Hilden var imod, at sektorforskningen kom ind under de samme principper som anden forskning. Jeg må indrømme, at jeg er helt uenig. Jeg mener, det er altafgørende, at sektorforskningen lige præcis kommer ind under de samme principper som f.eks. universitetsforskningen.

Fru Inger Marie Bruun-Vierø sagde det meget klart, idet hun på et tidspunkt sagde: det, det drejer sig om, er at fremme uvildighed og kompetence; det er det, det skal gå efter. Det skal det også, når det gælder sektorforskning, det er det meget vigtigt at holde fast i, og derfor ville det være godt, hvis vi kunne få et regelsæt for sektorforskningen, som måske ikke kan bruges alle steder, men som vi dog kan prøve at få anvendt så meget som muligt, et regelsæt, som lægger vægt på uafhængighed, altså at forskerne skal være uafhængige, og at de skal konkurrere om programmerne, for derved bliver programmerne udført dér, hvor kvaliteten er størst. Derved får vi nemlig den bedste kvalitet, og derved sikrer vi, at det er bedømmelser af uafhængige forskere, som afgør, hvor der skal penge hen, og hvor der ikke skal penge hen.

Jeg er taknemlig for, at der på dette punkt, som jo er understreget stærkt i redegørelsen, er opbakning her i tinget, og jeg tror i virkeligheden heller ikke, at fru Jytte Hilden og hendes parti i realiteten er modstander af det, sådan som jeg her har sagt det.

Jeg er glad for, at fru Jytte Hilden var tilhænger af tanken om at frikøbe forskere fra undervisningsforpligtelse i et vist omfang. Det er jo netop det, der lige er sket med disse såkaldte superprofessorer. 10 er blevet frikøbt fra undervisningsforpligtelser. Hvor langt vi skal gå med denne ordning, ved jeg

ikke, men jeg kan i hvert fald sige til hr. Tinning, at det er da ikke med min gode vilje, at der står så mange ubesatte professorater. Jeg er også betænkelig ved, at der er så mange ubesatte professorater, men det er vanskeligt for ministeriet at tvinge institutionerne til at besætte professorater i stedet for lektorater. Vi kan hurtigt blive enige om, at det er beklageligt, og at der muligvis er blevet fejldisponeret ved, at man har ladet dem stå ledige, men jeg er altså veget tilbage for at kritisere institutionerne for det, for det ville vel være vold på deres selvstyre. Om vi på anden måde kunne fremme en udvikling i retning af, at man faktisk besætter disse professorater, vil vi gerne overveje.

Når fru Jytte Hilden taler om, at det er betænkeligt med denne Hjallerup markedskonkurrencementaltitet inden for forskningen, og at det blot fører til alles kamp mod alle, vil jeg gerne sige, at jeg ved ikke, hvad fru Jytte Hilden vil kalde den måde, man besætter professorater på i almindelighed på institutionerne. Det er vel også på en vis måde alles kamp mod alle. Forskning er jo lidt elitær for ikke at sige meget elitær i sit væsen, og jeg håber da ikke, det er det, fru Jytte Hilden vil væk fra, for det er nu altså fornuftigt af det danske samfund, at man sørger for, at forskningspenge bliver placeret sådan, at samfundet får mest muligt for dem, dvs. mest mulig kvalitet. Det må være vigtigere end det, som fru Jytte Hilden kalder demokratisering af hele forskningen.

Hvad mener hun egentlig med det? Hun var lidt betænkelig ved den måde, man nedsetter bedømmelsesudvalg på, hun er betænkelig ved, at der kun sidder forskere i bedømmelsesudvalg. Er det det, der menes med demokratisering, at nu skal der sidde andre end forskere i bedømmelsesudvalg? I så fald er det en radikalt ny forskningspolitik, der lægges op til fra socialdemokratiets side, og den vil jeg lige så stilfærdigt advare imod. Gud ske lov vil der også i forskningsverdenen være enorm modstand mod noget sådant, for hvorfor så ikke lade politikerne bestemme? Hvorfor så ikke lave politikerregimente og lade ministre, embedsmænd osv. bestemme? Så vidt jeg kan se, er det eneste våben, vi har imod de lange fingre, som jo findes alle steder i samfundet, det, at vi holder fast ved, at det er forskerne selv, der skal sidde i disse bedømmelsesudvalg, og at det er

[Undervisningsministeren]

kvaliteten, der skal søges, og intet som helst andet.

Der er jo stater nok her i verden, som har forsøgt at bryde med princippet om, at det er forskerne selv, der skal evaluere forskningen, og det har jo ikke ført til heldige resultater, i hvert fald ikke for forskningen.

Så var fru Jytte Hilden lidt hånlig over for denne lille knaphulsblomst og dette lille udvalg omkring humaniora. Ja, nu ved fru Jytte Hilden jo ikke, hvor lille den knaphulsblomst bliver. Jeg synes, vi skal vente med at sætte præcise tal på; til vi hører, hvad der kommer af forslag fra planlægningsrådet og fra det humanistiske forskningsråd, og jeg gør opmærksom på, at det er jo ikke udvalg, jeg skal nedsætte. Det er de bestående sagkyndige udvalg, der bliver spurgt, om de har ideer, og samtidig vil jeg gerne indkalde ideer også fra andre, som man f.eks. kan sende til disse råd om indholdet af et humanistisk forskningsprogram. Det kan blive 20 mill. kr. Det kan blive 40 mill. kr. Jeg synes, vi skal vente med at sætte tal på, til vi ser forslagene.

Så vil jeg sige til fru Alice Faber, at jeg er ikke sikker på, at den humanistiske forskning er beskåret i de senere år. Jeg ved godt, at de humanistiske fakulteter er beskåret, og at vi forhåbentlig uddanner færre gymnasielærere inden for humaniora, men disse beskæringer gennemføres jo netop sådan, at man så vidt muligt ikke generer forskningen, og dertil kommer, at f.eks. forskerrekruiteringsplanen så udpræget også kommer det humanistiske område til gode, så jeg er slet ikke sikker på, at der er skåret ned på den humanistiske forskning alt i alt. Men det kunne vi måske få undersøgt.

Jeg gør opmærksom på, at al den tale om nedskæringer på dansk forskning bygger på et falsum, som desværre heller ikke TV-Avisens ellers udmærkede medarbejdere har afsløret. De har i stedet for trallet med på visen om, at der sikkert skæres vældigt ned.

Jeg kan oplyse – og det har jeg oplyst over for alle, der gider høre det, men der er jo ingen, der gider sige det videre til andre – at der skæres ikke ned på dansk forskning. Der er tale om, at der i de sidste par år har været fra 1 til 2 pct.s stigning om året på dette felt, og nu kommer der altså en yderligere stigning. Der er ikke tale om nedskæringer på dansk forskning. Der er tale om, at vi tager nogle penge fra arbejdsløshedsfag og giver til

beskæftigelsesfag, og det får visse virkninger for nogle forskere – erkendt – men der er ikke tale om, at vi samlet skærer ned, og hvis vi ikke skulle kunne omprioritere en lille smule, så ved jeg ikke; så kan vi jo ikke røre os overhovedet. Selvfølgelig skal man også kunne omprioritere inden for forskningen, og jeg ville da faktisk ønske, at nogle af universiteterne havde omprioriteret lidt mere selv. Det havde der været al mulig grund til.

Det er vigtigt, at man prioriterer af hensyn til forskningen og fremtiden og ikke af hensyn til forskerne, og på det punkt har universiteterne vel ikke altid levet op til de allerhøjeste idealer. Så har jeg sagt det på en pæn og stilfærdig måde.

Fru Jytte Hilden havde fået en hel del ting galt i halsen. Hun nævnede dette med, at erhvervsforskningen først kom i gang, da Mønstedfonden gav 3 mill. kr. Nej, det er ernæringsforskningen, som man vel kan sige kom lidt tidligere i gang, end det ellers ville have været tilfældet, fordi Mønstedfonden var så venlig at bidrage med 3 mill. kr. – håber jeg, for det er vist strengt taget ikke besluttet endnu. Det synes jeg da er udmærket; det er human ernæring, det drejer sig om. Det er ikke noget, som en fabrik står klar til at producere og lave profit på.

I det hele taget forstår jeg slet ikke denne angst for, at private skulle give nogle penge til forskningen. Når Egmontfonden f.eks. giver, jeg tror, det er 13 mill. kr. til at forbedre udstyret inden for undervisningssektoren i den datalogiske undervisning, er det da kun godt. Når Danfoss har givet noget i Sønderborg, er det kun godt. Når IBM har foræret apparatur til Københavns universitet, skulle jeg hilse og sige fra rektor på Københavns universitet, at det synes han faktisk er udmærket, og at det er til gavn for universitetet. Der stilles jo ingen betingelser, så lad os da endelig få så mange gaver som muligt, og lad os endelig få så mange virksomheder som muligt til at give institutionerne penge til forskning og uddannelse, altså rekvireret undervisning og forskning. Jo mere, des bedre. Lad os vente med bekymringerne, til vi har fået tidoblet den form for forskning. Vi ligger i Danmark uendelig lavt, når det gælder kontraktforskning. Der er ingen fare for, at nogen bliver afhængig af noget som helst. Vi skal meget højere op, før der overhovedet bliver fare på færde.

[Undervisningsministeren]

Så mente fru Alice Faber, at der var en masse ideologiske betragtninger. Den eneste ideologi, jeg kan se i redegørelsen, er dette med, at det er kvaliteten, der skal fremmes, og at man skal fastholde det princip, at bevillingerne skal derhen, hvor man får den bedste forskning for pengene, altså det, som man kan kalde, at institutterne skal konkurrere om programmerne. Jeg ved ikke, om man vil kalde det ideologi. Er der nogen forskel på det og så på det princip, at man faktisk konkurrerer om professorater? Det er der ingen der drømmer om at anfægte. Hvorfor skulle man så ikke også kunne konkurrere om et program?

Det, det drejer sig om, er, som fru Inger Marie Bruun-Vierø helt rigtigt var inde på, at vi har nogle grænser, vi har nogle båse. Sektorforskningen er opdelt på forskellige ministerier, og så har vi for resten også – det skal jeg slet ikke glemme – kommunernes og amternes forskningsprojekter, og det kan være vanskeligt at få lidt konkurrence på tværs af disse båse. Men jeg forstod fru Inger Marie Bruun-Vierø sådan, at hun faktisk mente, at det ville være godt, hvis vi også på det punkt kunne sikre, at man i lidt højere grad så bort fra de institutionelle skel netop af hensyn til kvaliteten, til kompetencen og til uvildigheden, som fru Inger Marie Bruun-Vierø talte om.

Hun var i øvrigt inde på, at måske burde man tage dette med forskningsformidlingen frem og gøre den til et selvstændigt forskningsprojekt. Jeg vil gøre opmærksom på, at 40 af de 300 mill. kr. til det teknologiske grundforskningsprogram går til et projekt, der hedder grundforskning i teknologiske serviceinstitutter, og da teknologiske serviceinstitutter netop har at gøre med forskningsformidling, er der dermed tale om, at netop formidlingsaspektet har fået en indsprøjtning. Det er altså 40 ud af de 300 mill. kr., der går til det.

Men jeg mener i øvrigt som fru Inger Marie Bruun-Vierø, at dette er uhyre vigtigt, og jeg hørte i radioen i går eller i forgårs til min glæde, at man på Københavns universitet har lavet et kursus for forskere i, hvorledes man f.eks. skriver om sin forskning, så almindelige mennesker kan forstå det, og de redegjorde for alle de ting, de havde lært på kursus. Det gjorde mig klar over, at man med ganske enkle midler i virkeligheden kan komme

ganske langt, når det gælder forskningsformidling. Det er noget, alle forskere skal tænke på, sådan som i øvrigt også alle politikere skal: hvordan sikrer man, at man bliver forstået? Hvordan får andre på den kortest mulige tid indblik i, hvad det egentlig er, man mener, og hvad det egentlig er, man arbejder med? Jeg tror, der er en udvikling i gang i forskerverdenen. Jeg tror, man er blevet klar over, at man er nødt til at forklare sig bedre over for omverdenen, og det er jo det, der er sagen i formidlingen, så på det punkt tror jeg egentlig at udviklingen er i en god gænge.

Ja, hr. Tinning sagde meget. Jeg skal ikke kommentere det, for han siger altid meget, og han vil sikkert gerne have, jeg kommenterer det hele, men det vil jeg altså ikke. Jeg vil bare lige gøre opmærksom på, at formanden for udvalget om styrelsesloven, professor Carl Wandel, er blevet valgt gang på gang af et meget stort flertal på Århus universitet under den meget demokratiske styrelseslov, vi har, og det er faktisk ham, der har haft hovedindflydelsen på, hvem der sidder i udvalget, så helt forfærdeligt kan det udvalg jo ikke være.

Hr. Kofod-Svendsen har ret i, at vi kunne have ført en lang diskussion om de etiske spørgsmål. Når det ikke er med her, skyldes det, at det, denne redegørelse handler om, næsten udelukkende er grundforskning, og når det gælder grundforskningen, mener jeg ikke, vi skal stå med hverken politiske pegefingre eller andre pegefingre, for jeg tror, vi skal holde fast ved at have en fri grundforskning. I det øjeblik vi laver målforskning på hospitaler og andre steder, har vi brug for hele den etiske diskussion, men ikke når det gælder spørgsmålet om den evige menneskelige stræben mod mere viden og mere erkendelse. Der tror jeg vi skal gå frihedens vej, og det er der også bred enighed om blandt danske forskere.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg forstod, at undervisningsministeren reserverer sine kommentarer til de folk, der stort set ikke siger noget, og på den baggrund er jeg glad for, at undervisningsministeren ikke ville kommentere mit indlæg.

Jeg skal derfor nøjes med tre kommentarer. Den ene er, at jeg noterede mig, at mini-

[Tinning]

steren gav socialministeren en næse, og det synes jeg er rart. Undervisningsministeren udtalte: vi må fastholde princippet om, at det er forskerne selv, der skal evaluere den forskning, der foregår. Enhver ved, at ændringen af ledelsesstrukturen på socialforskningsinstituttet bl.a. blev tilvejebragt via en rapport fra et eller andet privat institut, der i hvert fald udmærker sig ved at have en forskningsmæssig indsigt, der er lig nul. Det synes jeg var en velplaceret næse, og jeg skal med glæde overbringe den til socialministeren, da jeg formoder, at undervisningsministeren selv glemmer det.

Så noterede jeg mig, at undervisningsministeren erkender, at den grundforskning, som ministeren vil styrke, ikke er grundforskning i al almindelighed, men er lige præcis den grundforskning, der kan karakteriseres som hjælpemotor for udviklingen af industriens konkurrenceevne. Så vil jeg godt sige til ministeren, at selv om den gode hr. Wandel er blevet valgt på Århus universitet, så kommer der altså ikke meget demokrati ud af det, selv om det er ham, der har haft hovedindflydelsen, når der blev plukket mellem dem af undervisningsministerens venner, der skal sidde i styrelseslovsudvalget.

Og til sidst: hvis det virkelig bekymrer undervisningsministeren, at der står ubesatte professorater rundt omkring, så findes der en særdeles enkel fremgangsmåde. Det er at give penge til institutionerne på én eneste betingelse: at de bruger dem til at besætte professoraterne for.

Jytte Hilden (S):

Jeg skal ikke forlænge debatten så forfærdelig meget, men jeg må sige, at ministeren har fået en god del af det, jeg sagde, galt i halsen, og af hensyn til eftertiden og kommende referater er jeg nødt til at korrigere et par enkelte ting.

Dels er der spørgsmålet om sektorforskningen. Jeg har ikke ment, at man ikke skal bruge de samme kriterier med hensyn til forskningens kvalitet, men jeg mener, at det måske kan være vanskeligt at gøre det fuldstændig ensartet på sektorforskningens område, og jeg talte klart for et overblik, hvad ministeren, så vidt jeg læser hans redegørelse, synes at være enig i, så jeg tror ikke, vi var så uenige, som ministeren gav udtryk for,

medmindre han *ville* være uenig i mine bemærkninger.

For øvrigt vil jeg da godt til det sige, at det kunne vi så bruge til måske i udvalget at prøve at konkretisere nogle ting omkring grundforskning, sektorforskning og hele deres status og få en diskussion med ministeren om det. Det tror jeg godt der kunne være brug for.

Så vil jeg sige en anden ting. Jeg har heller ikke med mine bemærkninger om bedømmelsesudvalg sagt, at det skulle være ikkeforskere. Det kan godt være, det kan vi ikke vide, men jeg har sagt, at det ville være vigtigt at få andre end forskere alene fra universiteterne ind i disse bedømmelsesudvalg. Man kunne tænke sig forskere fra nogle ATV-institutter, man kunne tænke sig forskere, der sidder andre steder i systemet. Ministeren skulle prøve at lytte til, hvad der bliver sagt, og ikke bagefter prøve at fordreje det, der er klart.

Så skal jeg kun, når jeg nu har ordet, beklage, at ministeren slet ikke forholder sig til den del af mit indlæg, der drejede sig om det teknologiske støtteprogram. Jeg gav tilslutning til, at det var fornuftigt med de 300 mill. kr., men jeg sagde, at det var for lidt med 13 mill. kr. til disse ting, der drejer sig om den samfundsforandring, som den teknologiske revolution, kan vi godt kalde det, vil udsætte vores samfund for, og jeg mener, som det blev sagt senere i debatten, at det kunne da godt være, vi skulle bruge andre 300 mill. kr. til rent faktisk at finde ud af, hvordan vores samfund, vores uddannelser, vores arbejdsliv og hele spørgsmålet om teknologivurdering skal være. Det synes jeg nok kræver en kommentar fra ministeren.

Jeg kan kun sige som en kvittering for, hvad han sagde, at det var en noget overfladisk betragtning, han kom med til det indlæg, jeg havde, for sagen er jo den, at jeg har som alle andre ordførere læst denne redegørelse og føler ikke, at jeg skal stå og repetere den her, hvis det er det, ministeren mener med et kvalificeret indlæg. Jeg føler præcis, at jeg skal give udtryk for nogle socialdemokratiske holdninger i forbindelse med læsningen af denne redegørelse og så rent faktisk komme med nogle nye bud for at bringe verden en smule videre.

Alice Faber (SF):

[Alice Faber]

Jeg skal heller ikke forlænge debatten meget. Jeg vil også kun lige komme med nogle enkelte betragtninger, og jeg vil da sige til ministeren, at jeg er glad for, at han også havde nogle problemer med at finde ud af, om der var nogle problemer med at finde ud af, hvor meget forskning der egentlig foregik af humanistisk art. Min begrundelse for, at jeg mener, der sker mindre forskning, er bl.a., at ministeren rundt omkring sætter flere stole ind, og jeg tror ikke på, at folk, der har større undervisningsforpligtelser, forsker mere, tværtimod. Der er ikke givet flere penge, selv om der er kommet flere stole ind. Jeg glæder mig som sagt til, at ministeren måske kan finde frem til at fortælle os, hvor meget forskning der egentlig foregår, hvis det kan lade sig gøre på et eller andet tidspunkt.

Ministerens var inde på noget om angsten, at han ikke kunne forstå, hvorfor vi var så angst for den styring, som sker fra forskellige virksomheder. Det, der er problemet i det, er jo afvejningen af, på hvilke områder man støtter forskningen, og IBM, Egmontfonden og Danfoss, specielt Danfoss og IBM, støtter jo nogle bestemte områder. Det ville jo være fantastisk, hvis f.eks. et asfaltfirma begyndte at støtte forskningen i kræftfremkaldelse. Ja men det ville være rimeligt, det kunne jeg forstå, men det har jeg aldrig nogen sinde set. Det ville også være rimeligt, hvis de begyndte at forske i arbejdsmiljø, men det er jo ikke det, det handler om. Det handler først og fremmest, som jeg sagde i min indledning, om, at de støtter nogle forskningsområder, hvor der er mulighed for at få tjent nogle flere penge.

Naturligvis mener jeg ikke, når jeg giver udtryk for, at ministerens redegørelse er spækket med ideologi – og det mener jeg ikke noget negativt med – at det er et udtryk for kvalitet. Det synes jeg nok er en devaluering af en ideologi, som ministeren ikke står for. Jeg synes, at netop den måde, som ministeren faktisk sminker de modsætninger, som findes omkring forskningen, på, er udtryk for den ideologi, som ministeren står for.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det glæder mig meget, at jeg åbenbart har misforstået fru Jytte Hildens første indlæg, og når jeg ikke huskede at sige tak for støtten til programmet på de 300 mill. kr., skyl-

des det, at fru Jytte Hilden konsekvent kom til at kalde det det teknologiske udviklingsprogram, og derfor var jeg i tvivl om, hvorvidt hun mente dette program eller industriministerens teknologiske udviklingsprogram. Hun sagde hele tiden teknologistyrelsens program, og det var det, der var årsag til, at jeg ikke vidste, om jeg skulle takke for det, for teknologistyrelsens program var jo til debat her for en uge siden og er på 1½ mia kr. Det program, det drejer sig om her, er altså det program, som vedrører grundforskning i teknologi, på 300 mill. kr., som er udarbejdet ikke af teknologistyrelsen, men af planlægningsrådet for forskningen. Jeg undskylder, at jeg ikke fik sagt tak, det vil jeg gerne rette op på nu og sige tak for støtten også til det.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg skal til ministeren sige: jeg talte om, at vi glædede os over industriministerens 1½ mia kr., og vi så det som et udtryk for, at den nuværende regering bakker op bag bl.a. den tanke, der ligger i socialdemokratiets investeringsprogram fra foråret 1983. Derudover talte jeg om det, som det handlede om fra planlægningsrådet for forskningen. Og hvis jeg kom til at kalde det et teknologisk støtteprogram, skal jeg selvfølgelig beklage det. Det, jeg talte om i resten af det indlæg, jeg havde, var selvfølgelig, hvad der vedrører forskningen på denne måde. Dette blot til opklaring.

Hermed sluttede forhandlingen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Kulturudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om museer m.v. (Lovforslag nr. L 41).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Kommunaludvalget har afgivet betænkning over:

[Formanden]

Forslag til lov om ændring af lov om offentlig sygesikring. (Medicintilskud). (Lovforslag nr. L 177).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Udenrigsudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til folketingsbeslutning om skærpe af sanktionspolitikken over for Sydafrika. (Beslutningsforslag nr. B 7).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændring i følgende udvalg:

Kulturudvalget (16/5 84):

Udtræder: Kofod-Svendsen (KrF)

Nyt medl.: Inger Stilling Pedersen (KrF)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 17. maj 1984, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.19
